

BOZZOVICCI

POŠILJA: IVAN UČENIKOV - KAIRO RUE MANSHAET EL MAHRANI ŠT. 5

Leto: 4.

Št. 114

4. junija 1944.

**ZADNJE VESTI
NA 16. STRANI**

BENEŠEV VZGLLED

27. maja je Českoslovaška republika doma in v tujini, na vsaki strani na svoj način, praznovala 60. rojstni dan državnega krmarja, prezidenta Dr. Edvarda Beneša. Ta proslava pa ni bila samo notranja domoljubna zadeva bratskega češkoslovaškega naroda, pač pa je bil to dogodek, ki se ga je primerno spomnila vsa demokratična svetovna javnost in tudi ocenila.

Dr. Edvard Beneš ni samo eden izmed vodilnih političnih duhov Češkoslovaške, ni tudi samo priznani evropski državnik, pač pa je to politični mož svetovnega formata. Dr. Edvard Beneš je eden izmed redkih pripadnikov malih evropskih narodov, ki imajo pri velikih zaveznikih ne samo veliko, pač pa včasih celo odločilno besedo. To dejstvo je posebno važno danes - in bo še važnejše v prihodnosti - ko se tako radi pojavljajo načrti, po katerih bi naj bile male in srednje države potisnjene na slepi tir in bi z njihovo usodo upravljale velesile. Zato z vso upravičenostjo in z vsemi upi in nadami stavljajo mali narodi skoro neomejeno zaupanje v roke tega moža, ki naj bi postal njihov zagovornik in tudi zaščitnik.

Maršal Smuts ni brez vzroka pred kratkim dejal: "Hvala Bogu, v tej vojni so nas vodili veliki možje." Da, veliki možje so vodili samo nekatere države, ki jim je bila usoda prav posebno naklonjena in jih obvarovala pred strankarsko zagrenjenimi, kratkovidnimi, ozkosrčnimi namišljenimi političnimi prvaki, ki so se v tej vojni sukali kakor lutke na vrtiljaku in si pri tem domišljevali, da se bo svet obračal tako, kakor se njim zdi prav in ugodno. Take majhne ljudi je na usodnem zgodovinskem prelomu Evrope rodila Francija, in tudi Jugoslavija se z njimi lahko ponaša.

So pa v življenju gotovi nujnostni zakoni, po katerih se suče življenje ljudi in narodov. Pri pouku nacionalne ekonomije smo nekoč v seminarju za špecijselno narodno gospodarstvo dobili od profesorja nalogo, da ugotovimo, kako dolga je povprečna doba izjemnega blagostanja bogate evropske družine, ki spada v vrsto tistih 200 francoskih obitelj, ki so držale v rokah Francosko narodno banko. Sam profesor je rabil ugotovitev za svoje znanstveno delo in nam je dal nekaj podatkov. Napolil pa nas je tudi v univerzitetno knjižnico, kjer bi našli na razpolago podatke za približno 5000 evropskih milijonarjskih družin. Velika večina slušateljev seminarja

ni kazala posebnega navdušenja za ta zanimiva raziskovanja. Dva Slovenca pa sva se vrgla na delo in ugotovila, da je od 3,500 milijonarjskih družin, ki so v Evropi živele po raznih državah od 1.1850 do 1900, v teku dveh pokolenj propadlo 97%. Dobro se spominjam, da je bila takrat Rotschildova družina ena izmed redkih izjem. V dveh generacijah torej povprečno propade izredno bogastvo evropske družine.

Po tem nekakem prirodnem zakonu nam približno isto ugotovitev dokazuje zgodovina posameznih držav, ki so se nenadoma visoko povzpele nad povprečje in včasih že čez kratko dobo padle pod povprečje. Zmagovita Francija je po prvi svetovni vojni stvarno postala prva evropska velesila. Sam narod pa je verjel, ko je bil "v rožcah" zmage, da je Francija sploh prva svetovna velesila. Samopoveličevanje je spravilo narod v vero nekega pretiranega precenjevanja. Politično življenje se ni več kresalo tako, kakor v trdih časih zmernosti in dela pred prvo svetovno vojno. V tem vrtincu navdušenja so splavali na površje francoske republike majhni ljudje in kot taki so zapravili ogromno moralno premoženje francoskega naroda izpred leta 1940.

Tudi pri nas v Jugoslaviji bi vesten raziskovalec in pravični sodnik lahko ugotovil nekaj podobnega. Nebrzdana domišljavost je zavladata že kmalu po

vojni nad razumom, pridnostjo, poštenostjo, vestnostjo in delom. V tretjem delu svoje "Srbske trilogije" napoveduje Stevan Jakovljević, ko popisuje z živimi besedami strašno trpljenje srbskih junakov na Kajmakčalanu iz ust kapetana Stojanovića tele pre-roške besede: "... V zabušantsko skupino pa spadajo tisti sposobni ljudje, ki sedaj manevrirajo po Franciji, Italiji in Švici. Njim ni nobena stvar sveta. Ne razdejana domačija ne zaslužnjena družina. Brez časti so, brez ponosa, brez zavesti. Toda ko pridejo mirni časi, bodo imeli prvo besedo v državi..."

Točno tako se je zgodilo. Zabušanti so prevzeli državo v svoje roke tako kakor prevzame lahko-miselni sin premoženje po očetu, da ga v nekaj letih požene na boben. Tako so pognali državo v resnici tisti, ki so se takrat, ko sta srbski kmet in delavec krvavela na Kajmakčalanu, potepali po Londonu in pripravljali načrte zase in za svoje prijatelje...

Ogromni politični kapital pok. Pašića, Stojana Protića, vojvode Mišića in vojvode Putnika so zapravili njihovi nevredni potomci...

Kako vse drugačna pa je figura prezidenta dr. Edvarda Beneša. Ni ga strla strašna usoda češkoslovaškega naroda takrat, ko je postala njegova država prva žrtev Hitlerjeve samogoltnosti in ko so ga zavézniki pustili na cedilu. Niso ga strla surova obrékovanja prusijaškega polinteligenta in nevzgojenega kričača, ni ga strla tragična usoda zaslužnjene Evrope. Dostojanstveno, mirno, premišljeno in modro je ta veliki mož dan in noč mislil samo na svoj narod in na srečnejšo bodočnost Češkoslovaške republike. S svojim treznim političnim instinktom je takoj uganil, da vodi pot do osvobojenja njegove domovine skozi Moskvo. Kot realni politik ni prav nič premišljeval, kaj bodo na njegove politične ukrepe dejali bogati češkoslovaški industrijalci, mogočni agrarci in vsa ostala češkoslovaška buržuazija. Ali si kdo domišlja, da bolje pozna gospodarsko in socialno strukturo Češkoslovaške od samega njenega prezidenta? Ali bi mogel kdo smelo trditi, da je češkoslovaška država manj kapitalistična od Jugoslavije? Ali bi mogel kdo zagovarjati, da je katoličanstvo na Moravskem in na Slovaškem manj goreče od slovenskega in hrvaškega katoličanstva? Ne, vsi ti stebri starega reda so bili v češkoslovaški republiki najmanj tako, če že ne bolj trdno zabetonirani, kakor pa v Jugoslaviji. In vendar se dr. Edvard Beneš ni prav nič oziral na vse to stebrovje že davno pred vojno, še manj pa je imel predsodkov lansko jesen, ko je odšel k maršalu Staljinu na obisk.

Njegova vlada v izgnanstvu je danes ena izmed redkih emigrantskih vlad; ki je popolnoma razumela vse naloge, ki jih je v njene roke položil zaslužnjeni češkoslovaški narod. Nič se niso kregali in prepirali med seboj Čehi in Slovaki v emigraciji. K skupni mizi so se vsedli, se sporazumeli, zavihali rokave in delali. Pri svojem zadnjem obisku v Kairu je prezident dr. Edvard Beneš izjavil našemu predsedniku med drugim tudi tole: "Naša notranja uprava je izdelana do vseh, tudi najmanjših podrobnosti. Vsak okrajni glavar, postajenačelnik, davčni upravitelj, srednješolski ravnatelj, ljudskošolski voditelj, sodnik, notar, carinik in orožnik imajo odrejena svoja mesta ravno tako, kakor vsi ostali najvišji nosilci državne oblasti v republiki." Obnovitveno delo češkoslovaške države je v načrtih pripravljeno do zad-

njega kvadratnega kilometra državnega ozemlja.

Taki so državniki, ki se do vrha zavedajo svojih nacionalnih dolžnosti in odgovornosti nasproti lastnemu narodu v najtežjih dneh zgodovine. Po Beneševem vzgledu bi se morali uriti mladi bodoči voditelji narodov, in usodi Evrope bi bilo marsikaj prihranjenega. Na samih domačih tleh naše domovine pa je lik dr. Edvarda Beneša našel nekaj marljivih učencev in posnemalcev. Po njegovih vzorih korakajo mlada pokolenja narodno-osvobodilnega gibanja v domovini, in če mu bodo tudi v bodočnosti sledila, bo usoda našega naroda v dobrih rokah. Zaradi tega je 60-letnica rojstva dr. Edvarda Beneša tudi naš praznik.

TRIJE VOJNI DOPISNIKI UJETI V JUGOSLAVIJI

London, 31. maja (REUTER). John Talbot, posebni dopisnik Reuterja v glavnem stanu maršala Tita, ki je bil glavni zastopnik britanskega in ameriškega časnikarstva, kakor tudi dva njegova fotografa so Nemci ujeli v Jugoslaviji.

Stojan Pribičević, četrti član časnikarske skupine je bil tudi ujet, ali se je rešil. Stojan Pribičević je bil dopisnik ameriških magazinov "Time" in "Life". Obenem je zastopal anglo-ameriški tisk. Vse štiri vojne dopisnike so že pred dnevi pogrešali, ko so se podali na območja, kjer operirajo Nemci. Podrobnosti o zajetju vojnih dopisnikov so danes prispeli v London.

John Talbot je pred kratkim prispel v glavni stan maršala Tita, nekje v jugoslovanskih gorah kot eden izmed dveh posebnih dopisnikov svetovnega tiska.

Stojan Pribičević, ki ima 39 let, je Amerikanec srbskega porekla. Njegov oče je bil sloviti politik Svetozar Pribičević, šef samostojne demokratske stranke. Umrl je v tujini. Stojan Pribičević je 1.1930. odšel v Pariz, 1.1937. pa je dospel v Združene ameriške države. Zaposlen je bil v neki tovarni. L.1941. je postal urednik magazina "Fortune". Kmalu nato je bil imenovan kot vojni dopisnik ameriških magazinov "Life" in "Time". Leto dni je živel v Londonu, nato se je vrnil v Združene države, lansko jesen pa je prispel na Srednji vzhod.

NEDIĆ POMAGA

Bern, 1. (A.F.I.). Nedić je izdal poseben mobilizacijski razglas, v katerem uvaja na področju Srbije obvezno delo. To vest prinaša "Neue Zuericher Zeitung" in pravi, da se razglas nanaša na vso mladino nad 18 let starosti z izjemo židovskih in ciganskih otrok. Obvezna delovna služba traja od 6 do 12 mesecev in bo vsako leto sproti njeno trajanje posebej določeno. Posebna določila predpisujejo tudi število mobilizirancev in soudeležbo ženskega spola. — Obvezna delovna služba v Srbiji je nov dokaz tesnega sodelovanja Nedića s Hitlerjem, saj bo nedvomno ta mladina poslana v nemške fabrike.

MIR PRED NEVIHTO

Prof. Gregorij Lukjanov

Ko je bila pred Staljingradom obkoljena armada generala Paulusa, ki je štela 300.000 mož, se je mar-

še bil Hitler premagan, namesto da bi zmagal, je za vsako ceno iskal vračilo. Po staljingrajskem porazu je pričel z nesrečno ofenzivo na Kursk.

O slavnih dneh pri Korsunu, ko je bila obkoljena 8. nemška armada in popolnoma uničena, je general Konjev točno uočil Hitlerjeve namere. S pomočjo ogledniškega letalstva je z vso gotovostjo vedel, kje pripravlja Hitler protinapad. Vedel je, da je sovražnik osredotočil ogromne sile ob cesti pri Umanu. 14 nemških divizij je bilo tu zbranih, ki jih je krepilo še 6 oklopnih divizij, opremljenih s tanki "Tiger", z motoriziranimi topovi "Ferdinand" in z oklopnimi vozili "Panter" ter ogromnim številom težkega topništva. V trenutku, ko bi se ceste posušile, bi se vsa ta ogromna motorizirana množina spustila v napad proti armadam generala Konjeva in poskušala doseči odločilni udar z vsemi posledicami, ki bi iz takega udara nastale.

Ali general Konjev, ki je v taktiki strokovnjak, je Hitlerja prehitel in udaril na sovražnika v trenutku, ko je bil ta nepremakljiv zaradi velikih brluzg in blata. Ogromna nemška motorizirana masa je obtičala v blatu in raztopljenem snegu, ker so bile ceste popolnoma neuporabne. General Konjev pa se na ta vremenska neugodja ni prav nič oziral. Frontalno je udaril proti nemškemu armadnemu bloku pri Umanu s svojimi tanki in s strahotnim topovskim

šal Voronov odločil, da jo bo uničil s tem, da jo razcepi na dvoje. Po nekaj urah osredotočenega topovskega ognja z nezaslišano gostoto, ki je razmestila po 215 topov na 1 kilometer bojišča, je maršal Voronov dosegel svoj cilj.

Učinkovitost njegove taktike pa je bila še večja na zadnji dan Staljingrajske epopeje. Ko se je general Paulus s polovico svoje armade udal, je ostala v mestu druga polovica, nekaj desettisočev Nemcev. Da bi tudi ž njo končal je zaukazal: 1. da 1. februarja ob 9.45 zjutraj prične zaporni ogenj vsega sovjetskega topništva; 2. da ob 10. uri prične splošni napad pod varstvom sovjetskega težkega topništva. Napad naj bi bil usmerjen proti središču mesta. Ali napad pehote ni bil niti potreben, samo topništvo je zadostovalo, da zlomi zadnji nemški odpor.

Kljub kombiniranim naporom nemških strokovnjakov Kruppa, francoskih Creusot-a in češke Skode, je sovjetsko topništvo iznajditelja F.F. Petrova in nekaj njegovih sodelavcev, ohranilo popolno premoč. Pred kratkim je sovjetsko vrhovno poveljstvo postavilo v borbo dva nova modela 1944 topov.

Zloglasno Hitlerjevo navdahnjenje ni bilo nikoli posebno zamotano. Nobenih posebnih naporov ni bilo treba, da se ugamejo rezultati. Vsakokrat, ko

ognjem. Sovražnik je bil prikovan na blato in se ni mogel ubraniti sovjetskega napada, kljub veliki premoči.

Kako so Rusi napredovali v tem morju blata s hitrostjo 20 kilometrov na dan ter pri tem zdrobili sovražni odpor, to je njihova skrivnost.

Da bi se ruski tanki popolnoma ne pogreznili v blato, so ruski vojaki navezali na gosonice težke jelo grede in tako so tanki vzdržali.

Na prehodih, ki so jih odpri tanki, so sledili kamijoni z municijo. Pot so jim utrdili tanki. Tudi transportna letala so prenašala strelivo in to delo so opravljali tudi vojaki in kmetje, ki so na hrbtnih nosili izstrelke prav do samih topov.

Potem, ko so armade generala Konjeva prešle obsežna dela nemške obrambe, je Rdeča vojska nezadržno napredovala skozi 20 dni in prevalila razdaljo 350 kilometrov kljub neprestanim sovražnim napadom, kljub preplavljenim cestam, vse do trenotka, ko se je na reki Prut pred Rdečo armado pokazala sovjetska meja.

Sovjetske armade so prodrle v Romunijo do Jasija in Kišineva, armade generala Žukova so prispele do vznožja Karpatov in armade generala Malinovskega bodo tudi kmalu na mejah Romunije, potem ko je padla Odesa in je bil očiščen Krimski polotok. Medtem pričnja nova faza vojne proti Hitlerju, dan

popolnega obračuna. Samo tako si lahko razlagamo sedanji začasni mir na bojišču.

Rusi se pripravljajo za osvobodilni pohod na Evro-metna omrežja, kajti bodoče naloge bodo težke. Armade tipajo po ozemljih in ogledno letalstvo opazuje sovražne premike. Bombniki uničujejo prometne žile v ozadju sovražnika.

Rusi se pripravljajo za osvobodilni pohod na Evropo. Pripravljajo se tudi na mir, kajti Rusi danes dobro vedo, koliko je mir vreden. Preveliki so realisti, da bi dovolili n.pr. komurkoli odvzem ruske zemlje in ruskega prebivalstva, ki na tej zemlji živi.

Zmagovita Rusija ne potrebuje nikogar, ki bi čuval ključ njene lastne hiše; nobene potrebe nima po turških pilotih, ki bi sovjetske ladje vodili v Sredozemsko morje, niti po finskih pilotih, ki bi urejali promet v Finskem zalivu.

Zgodovinsko poslanstvo Rusije je, da štiti svoje slovanske brate, ali vprašanja slovanskega vzhoda in pravoslavne vzhoda se bodo reševala s popolnim znanjem stvari: ves svet je stvarno razumel, da je nemogoče vsak četrt stoletja obnavljati gala-konference v steklenih dvorinah Versaillesa z mednarodnimi solisti: španskimi, poljskimi, švicarskimi itd. itd. Svet je to razumel po nadčloveških naporih, ki so porušili stari svet.

SMISEL ZAVEZNIŠKE OFENZIVE V ITALIJI

Tukajšnji "Journal d'Egypte" prinaša članek v vsej svetovni javnosti uvaževanega sovjetskega vojnega kritika Ermačeva, ki v mnogem bistri skrivnostnost in zamotanost ter predvsem zadrego današnje nemške strategije. Člankar piše med drugim:

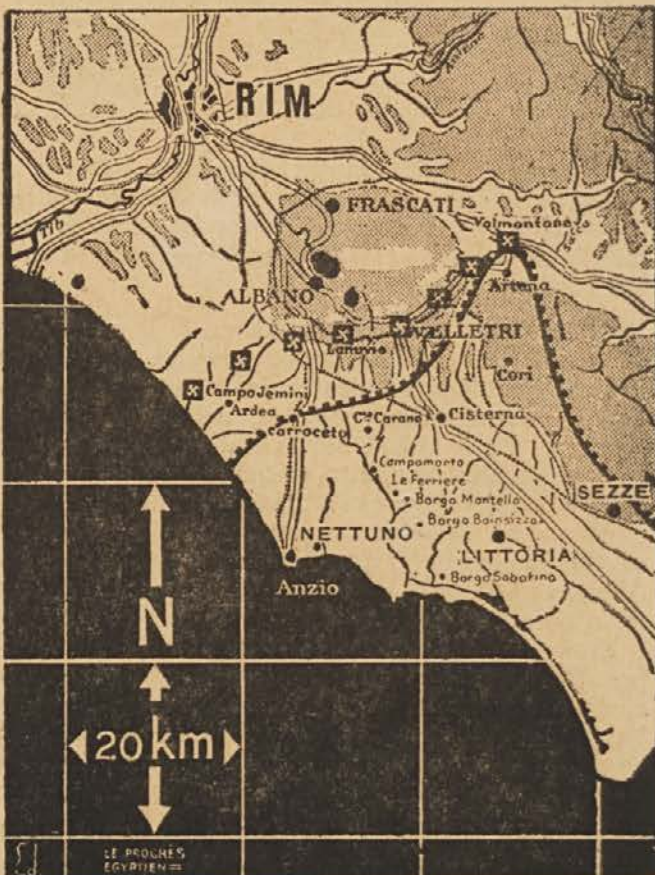
"Uspehi zavezniške ofenzive v Italiji so razjasnili gotova splošna strategična načela. Od prvega obdobja bitke dalje so se pokazale neke tipične konture sedanjega vojaškega položaja. Te značilne konture kažejo, da kjer koli protihitlerjevske sile napadejo, so njihovi naporji tudi uspešni. Nihče ne more danes več trditi, da je nemška vojaška moč še sposobna uspešno ubraniti se zavezniškim udarom tako na morju, na kopnem in v zraku.

Potek vojnih dogodkov v Italiji sijajno potrjuje dejstvo, da je v tem trenutku šibkost na strani sovražnika in da je sovražnik nesposoben, da bi se uspešno postavil v bran zavezniškim ofenzivnim podvigom.

Hitlerjeva Nemčija je danes tako razrahljana, da četudi razpolaga še z velikimi silami, ne more biti nobenega govora več o tem, da bi se vojni dogodki kakor koli mogli prevreči v njeno korist. Vse zavisi torej od ukrepov s strani zaveznikov v teh izredno ugodnih okoliščinah. Ti ukrepi morajo upoštevati dva značilna faktorja: Odločilni poraz, ki so ga utrpeli glavne nemške sile s strani Rdeče vojske na vzhodu in ogromna vojaška sila, ki so jo zbrali naši zavezniki na zahodu. K temu faktorjema bi morali dodati še tretjega: Evropski zaslužnjeni narodi so pripravljeni z vsemi sredstvi podpreti zavezniško osvobodilno vojsko.

Danes ni nobenega dvoma več, da razpolagajo

zavezniki s splošno premočjo, tako materialno, moralno kakor politično, ki jim jamči popolno zmago.

V Italiji, v hriboviti deželi, kjer je zelo težko manevriranje, se očitno lahko prepričamo o popolni nedoslednosti nemške obrambne strategije. Hitlerjevci so imeli dovolj časa za zgraditev utrjenih linij Gustav in Adolf Hitler. Izjavljali so, da sta obe črti nepremagljivi — in zdi se — da so to tudi verjeli. Fortifikacijska dela naj bi dopolnila vse tisto, kar je Nemcem manjkalo, to je povečati obrambne posadke in na ta način nekako izednačiti izgleda za uspešno borbo proti zaveznikom, ki razpolagajo z ogromno številčno premočjo. Ali Nemci bi se morali zavedati naukov vojaške vede, ki jih je že zdavnaj ugotovila, namreč, da se statične obrambne črte, pa naj bodo še tako izpopolnjene, ne morejo zoperstaviti prodorni ofenzivni sili. Kljub temu, da se je nemški general Wittinghof opiral na dve močno utrjeni liniji, so zavezniki razbili njegovo 10. armado.

Zavezniška poveljstva so se po lastnih izkušnjah lahko prepričala, kakšno relativno moč predstavljajo nemške fortifikacije na poti zavezniškega napredovanja. Na drugi strani so izkušnje bojev v Italiji dokazale, da razpolagajo zavezniške armade z

vsemi potrebnimi borbenimi sredstvi, s katerimi se utrjene postojanke zavzamejo. Drznost in odločnost zavezniških sil mora neizogibno zajamčiti zmago.

Po izkušnjah za osvobojenje Sevastopola, je sedaj zavezniška ofenziva v Italiji ponovno ovrgla Hitlerjeva strategična načela. Hitlerjevci si ne smejo delati nobenih utvar glede posledic operacij v Italiji, zlasti v zvezi obširnih in odločnih podvigov na zahodu in vzhodu. Finski vojaški strokovnjak Schild je pred kratkim napisal, "da so Nemci v nestrpnem pričakovanju dneva, ko bo zazvonil usodni zvon invazije." Nobena obramba ne more rešiti hitlerjevske Nemčije. V laških gorah je general Alexander v prvih 15 dneh bitke, ko še ni postavil v borbo svojih glavnih sil, posebno pa ne svojih oklopnih enot, Nemcem prizadejal vrsto porazov, in zavezniki so predrli glavne nemške utrdbe. Na zahodu ni gorovja, zato se človek z vso pravico sprašuje, na kaj Nemci opirajo svoje trditve o nepremagljivosti zahodnega zidu? Bitka v Italiji odločno odgovarja na to vprašanje.

PIET GLAVNIH NAPAK OSI

(Albert Carr "Harpers Magazine")

Meseca septembra 1940. je os dobila vojno. Takšna je bila sodba večine vojaških opazovalcev. Srednja in zahodna Evropa sta bili pod nemškim škornjem, vojaškim, gospodarskim in propagandnim. Sovjetska Rusija je bila takrat nevojskujoča se sila. Britansko otočje je bilo izpostavljeno najtežjemu bombardiranju nemške Luftwaffe. Lahki so silili v Egipt. Kitajsko moč so slabile japonske sile, medtem pa je v Indiji vrelo in se je pripravljaj upor proti britanski oblasti. Ameriško javno mnenje je bilo razdeljeno; industrija je obratovala zelo počasi in se je še bolj počasi reformirala v vojno industrijo, ki je bila razmeroma zelo majhna. Ameriški vojaški proračun je znašal 1.1940 komaj eno milijardo dolarjev, medtem ko je znašal za isto leto nemški proračun devet milijard dolarjev.

V mračni jeseni tega leta je izgledala nemška zmaga tako gotova, da bi vsak preobrat vojaškega položaja ocenili zgodovinarji kot največji čudež svetovne zgodovine. Hitler na ta čudež ni računal. Kaj se je prav za prav zgodilo? Zakaj so se Hitlerjevci načrti za zavojevanje sveta takorekoč čez noč podrli?

Vojaški voditelji in strokovnjaki v Veliki Britaniji in v Združenih ameriških državah so ta "čudež" preštudirali in ugotovili, da je os storila pet velikih napak, ki so katastrofalno vplivale na nemško vojno strategijo v tej vojni. Te osnovne napake so izbile iz rok osi vse pridobljene prednosti in omogočile zavezniški strategiji ofenzivne podvige. Tako je Hitler takorekoč čez noč zapravil nemško zmago v tej vojni.

Prva glavna napaka osi ni bila storjena tistega dne, ko se je njen učinek pokazal. To prvo veliko napako so Nemci storili 1.1939. v takozvani proizvodni strategiji. Ko so nacisti sestavljali proizvodni program za 1.1940, so pozabili na gradnjo zadostnega števila ladij, s katerimi bi mogli tvegati vdor na angleško otočje. Tako britanski kakor

nemški izvedenci so si po dogodkih v Franciji bili soglasni, da je vdor nemške vojske v Britanijo izvedljiv. Nemško letalstvo, ki je v tem času še razpolagalo s polno svojo močjo, bi lahko zajamčilo zaščito pri izkrcevanju, če bi Nemci svoje motorizirane enote lahko hitro prevrgli na britansko kopno zemljo. Tako pa teh hitrih prevoznih pomorskih sredstev ni bilo. V teku poletja 1940 je bilo na obalah Francije, Belgije in Nizozemske zbranih nič manj ko 1 milijon najboljših nemških vojakov, ki so dan in noč prepevali: "Wir fahren nach England — Zdaj gremo v Britanijo".

PRVA NAPAKA — PREMALO LADIJ

Prvo glavno napako si delita nemški generalštab in maršal Goering. Goering je štirim vrstam orožja dal prednost pred gradnjo ladij. Verjel je, da je mogoče Veliko Britanijo premagati z zraka, pa zato ni dovolil, da bi se kdor koli vmešaval v proizvodnjo letal. Hitler je v tem času že pripravljaj napad na Sovjetsko zvezo in je zahteval tanke in topove. Admiral Reader, ki je Hitlerju obljubil, da bo Veliko Britanijo izstradal s svojimi podmornicami, je Goeringa silil, da pospeši gradnjo podmornic na račun drugih ladijskih konstrukcij, všteti invazijsko brodoge.

Kljub temu, da je Nemčija zamudila ugodno priliko, bi še vedno lahko stisnila ob zid svojega nasprotnika, če bi ne storila nove strategične napake, za katero je zopet v glavnem odgovoren Goering. L.1940. je nemško letalstvo pozabilo osredotočiti svoje napade na središča britanske vojne industrije, ki so bila takrat najbolj občutljive točke britanske protiletalske obrambe.

Goering je napadel s svojimi 9.000 letali proti komaj 3.000 britanskim lovcem in se poslužil taktike, "letalske bliskovitosti," ki se je tako dobro obnesla na Poljskem, v Franciji in na Nizozemskem. Ta letalska bliskovitost je imela namen, da uniči R.A.F. s sistematičnim bombardiranjem britanskih mest in

drugih vojaških ciljev, vse dokler bi ne bila zlomljena britanska morala. Prve naloge svojega načrta Goering nikoli ni izpolnil. Britanci so vso svojo strateško pažnjo posvetili obrambi in ohranitvi svojih letal in posadk. Raztrosili so svoja letala na obširne prostore in tako preprečili težje izgube pri nemških napadih na letališča. Poleg tega so britanski pilotje, izvrstno izurjeni, razpolagali z lovskimi letali najboljnjih kvalitete in zbili nad 3.000 nemških letal med septembrom 1940. in majem 1941. Pri tem so sami izgubili komaj 900 lovskih letal.

Britansko letalstvo je takrat imelo stalno v boju okrog 600 letal, ki so morala braniti britansko ozračje pred nemškimi napadi. Izguba 900 letal bi lahko bila za R.A.F. katastrofalna, če bi britanske letalske tovarne nepretrgoma ne proizvajale novih lovskih letal. V avgustu 1940 je pol ducata letalskih tovarn vzdrževalo potrebno proizvodnjo Spitfires-letal. Vsaka izmed teh tovarn je izdelovala določene sestavne dele. Razmestitev teh tovarn seveda ni ostala prikrita nemškimi vohunom. Če bi nemška Luftwaffe sistematično rušila letalske tovarne v Veliki Britaniji, bi to bil smrtni udarec britanskemu otočju. Namesto tega pa so nacisti tudi nad Veliko Britanijo ponovili "letalsko bliskovitost" po vzorcu kampanije na Poljskem. Celo pri velikem zračnem napadu na Coventry, so Nemci v glavnem rušili trgovski del mesta.

Šele 1.1941. so se Nemci odločili, da svoje letalske napade preusmerijo v sistematične napade na britansko vojno industrijo. Ali bilo je prepozno. Nemška letalska moč je pojemala, medtem ko se je britanska letalska proizvodnja ogromno povečala z novimi dobro kamufliranimi tvornicami in decentralizacijo proizvodnje.

TRETJA NAPAKA — NAPAD NA GRČIJO

Tretjo strateško napako sta napravila skupno Hitler in Mussolini. V trenutku, ko je pričela bitka za Veliko Britanijo, je duče postal nestrpen in se je resno bal, da bo laška vojska izšla iz te vojne brez slave. Zato je prisilil Hitlerja, da mu dovoli napad na Grčijo. Hitler se je zavedal popolnega poloma nemške Luftwaffe nad Veliko Britanijo, pa je zato v smislu določil tripartitnega pakta dovolil Mussoliniju "sprehod" laške vojske na Grško. Mussolinijeva avantura bi ne bila tako hudo katastrofalna, kljub velikim izgubam italijanske vojske na življenjih in materijalu, če bi obenem v živo ne zadela celotne osne strategije. Laški polom v Grčiji je sprevrgel vse načrte osi za zavojevanje Egipta in Balkana, s tem pa tudi povzročil zamudo, ki je Angleže utrdila v Severni Afriki.

Nemški generalštab ni imel nobenega razloga, da hiti z zasedbo Grčije. Toliko časa, dokler je dežela bila nevtralna in podvržena nacistični gospodarski kontroli, je gotovo predstavljala zelo lahek plen. Mnogo večjo strateško važnost pa je predstavljala Egipt, kjer so bili Britanci v motoriziranem gradivu zelo šibki. Vojaška nujnost v Berlinu je očitno kazala, da če pade Egipt, bi Velika Britanija z njim izgubila zadnjo možnost, da se vrne v Evropo, obenem pa bi izgubila vse svoje pozicije na Bližnjem in Srednjem vzhodu.

Italijanski polom v Grčiji je prevrgel vse nemške načrte. Hitler se je zavedal nevarnosti, ki jih predstavljajo anglo-ameriški dovozi vojnega materijala v Grčijo 1.1941. Zato je za vsako ceno poskušal preprečiti Angležem, da bi si ustvarili na Balkanu ods-

kočno desko za vdor na Evropo. Ko je postal italijanski poraz v Grčiji že preveč očiten, je Hitler usmeril mogočne oborožene sile nemške vojske proti Balkanu, namesto da bi jih uporabil za zavojevanje Egipta.

Angleži v Egiptu, ki so bili komaj nekoliko boljše opremljeni od Italijanov, so izrabili priliko in udarili na Lahe ter s tem držali os. na spoštljivi razdalji toliko časa, dokler ne bi prejeli potrebne materialne pomoči iz Amerike. Ta je pokazala vso svojo učinkovitost v bitki pri El Alameinu. S svojim lahkomišljenim pristankom, s katerim je oktobra 1940 Hitler Mussoliniju dovolil napad nad Grčijo, si je za vedno zaprl vrata v Aleksandrijo, Kairo in Suez.

ČETRТА NAPAKA — PODCENJEVANJE SOVJETŠKE VOJAŠKE MOČI

Še večja je bila četrta velika nacistična napaka. Nemška vohunska služba je v Sovjetski Rusiji popolnoma odpovedala. Meseca junija 1941, ko je Hitler vdrl v Rusijo, so nemška vojaška poročila govorila, da Nemci do najmanjših podrobnosti poznajo zmogljivosti sovjetske vojne industrije. Nemški agentje v Sovjetski Rusiji so doživeli največji fiasco, ki je sploh znan v zgodovini vojaške vohunske službe. Javnost danes še ne ve, ali je to bila smiselna sovjetska potegavščina, ki je Nemce popolnoma napačno obveščala, ali so si nacistični vohuni v Sovjetski Rusiji sami sfantazirali podatke, da bi na ta način dokazali, da niso bili zastoj kot vohuni v Sovjetski Rusiji. Ve se danes samo toliko, da je rusko vojaško poveljstvo pooblastilo neke svoje funkcionarje, da Nemce o gotovih znanih stvareh informirajo.

Nemški oficirji generalnega štaba, ki so jih Rusi ujeli, so pripovedovali, da je nemško vrhovno poveljstvo strahovito podcenjevalo število ruskih tankov in topov, kakor tudi njihovo uporabnost. V prvih treh mesecih nemško-sovjetske vojne so Sovjeti — po lastni izjavi — izgubili 7.000 tankov, 8.900 težkih topov in 5.300 letal. Na podlagi tega so nemški strokovnjaki kalkulirali, da bo Rdeči vojski popolnoma nemogoče pripraviti protiofenzivo in da bi do take ofenzive lahko prišlo šele v šestih mesecih.

Zmogljivosti ruskih tovarn orožja in municije, ki so bile in ki so razmeščene na oni strani Uralskega pogorja, pa so bile tako velike, da so se izgube nadomeščale z izredno veliko hitrostjo. Zato so bili Nemci strahovito presenečeni, ko je pričela sovjetska ofenziva pri Moskvi, v Staljingradu in kasneje vse do same reke Prut. Tako je nemška vohunska služba pripravila Nemcem na vzhodnem bojišču največje poraze v svetovni zgodovini.

PETA NAPAKA — JAPONSKO PRECENJEVANJE VOJNIH LADIJ

K tem štirim velikim strateškim napakam je treba dodati še peto, ki pripada Japoncem. Japonska pomorska strategija je že od nekdaj pripisovala bojnim ladjam glavno vlogo pri ofenzivnih podvigih na dolge daljave. Krizarke in letalstvo je ta japonska strategija postavila v drugo vrsto svojih načrtov. Japonci so v Koralskem morju in na Salomonih uvideli, da nadmočnost bojnih ladij ne zadostuje za pomorske operacije na velike daljave. Japonski admiral Yamamoto je uvidel svojo napako in napravil — harakiri.

Vseh teh velikih napak se do konca leta 1941 Nemci, Lahi in Japonci niso zavedali, danes pa so znane vsem trem in tudi zaveznikom.

MARŠAL SMUTS: WINSTON CHURCHILL

Ob zaključku Imperialne konference, ki je zasedala pred časom v Londonu in o kateri smo tudi v "Bazovici" spregovorili, je maršal Jan. C. Smuts, ministerski predsednik Južne Afrike povedal nekaj zanimivih podrobnosti iz skupnega življenja obeh velikih mož Velike Britanije. Med drugim je maršal Smuts dejal tudi tole:

"Prvič sem srečal g. Churchilla 11. decembra 1900 za časa burske vojne. Najino takratno srečanje je v zvezi z dogodivščino, ki je v nekih ozirih gotovo vplivala na politično kariero Winstona Churchilla.

V bližini Colensa je burska vojska zajela britanski oklopni vlak in v njem je bil tudi g. Churchill, ki je kot vojni dopisnik prevzel poveljstvo britanskih čet potem, ko je bil poveljnik v boju ubit. Bil sem s poveljnikom burske vojske, generalom Joubert-om, ko so privedli pred njega W. Churchilla kot vojnega ujetnika. General je zaukazal naj jaz odločim, ali se ga smatra kot vojnega ujetnika ali kot vojnega dopisnika. V zadnjem slučaju bi ga vrnil čez bojno črto, da nadaljuje s svojim poslom.

Odločil sem, da ga moramo smatrati kot vojnega ujetnika in odredil, da ga pošljejo v Pretorijo v ujetniško taborišče.

Še pred odhodom sem ga ponovno videl; mladi golobradec, prav nič bojevniški in zelo nezadovoljen z mojo odločitvijo, me je ganil. Razmišljal sem, ali je bilo pravično, da smo ga ocenili kot bojevnika, namesto da bi ž njim ravnali kot z vojnim dopisnikom. Predno so ga imeli odposlati v Pretorijo, sem svetoval generalu, da je vendar pametnejše, da ga kot vojnega dopisnika pošljemo čez bojno črto. Ukaz za njegovo izpustitev je bil hitro podpisan, ali predno smo ga lahko izvršili, jo je g. Churchill - pobrisal. To je bil njegov zgodovinski beg, s katerim je postal po vsem svetu priljubljen in kar je pomenilo začetek njegove politične karijere.

Potem, to se pravi, skozi štirideset let so se najina pota večkrat križala, ali ta dogodek bo gotovo neizbrisan ostal v mojem spominu.

Drugič sva se srečala v začetku leta 1906. V tem času je bil član vlade, državni podtajnik ministerstva za kolonije. V teh šestih letih je napravil sijajno karijero. Pri tej priliki pa sta se vlogi zamenjali in ko sem stopil pred njega, je bil on moj sodnik. Odšel sem v London, da bi podprl stremljenja Transvala po svoji lastni vladi in sem moral zagovarjati našo stvar pred g. Churchillom. To je bila takrat precej drzna zahtevka: vrniti Transval Burom, komaj štiri leta po burskem porazu. Zdelo se mi je, da je bil g. Churchill malo nataknen, ko sem o stvari z njim razgovarjal. Več sreče pa sem imel pri takratnem predsedniku vlade, Sir Henry Campbell-Bannermanu, katerega sem prepričal, da bi širokogrudni postopek z Buri lahko mnogo koristil interesom same Velike Britanije.

Naslednjega dne po sestanku z ministerskim predsednikom je ministerski svet odločil, da dobi Transval lastno vlado. Samemu Winstonu Churchillu je pripadla naloga, da pridobi parlament za ta predlog, ki je bil prvi te vrste v zgodovini. Storil je to z vso gorečnostjo, z vso svojo mladostno prepričevalnostjo

in sposobnostjo. Naslednja leta so dokazala kako modra in pametna je bila ta odločitev.

Danes bi se v resnici lahko vprašali, kaj vse bi se zgodilo, če bi ne prišlo do sprave in če bi si Velika Britanija takrat ne zagotovila popolne zvestobe burskega naroda. V teku enega pokolenja sta se vneli dve veliki vojni, v katerih je burski narod dokazal svojo lojalnost nasproti britanskemu cesarstvu, in v današnjem sporu je položaj Južne Afrike eno izmed najvažnejših strateških oporišč.

Dolga leta za tem se z g. Churchillom nisva videla, ali sva se 1.1917. zopet srečala, ko sem bil član vojnega kabineta, on pa minister za strelivo v Lloyd George-vi vladi. Kot predsednik "Odbora za prioritete vojnih dobav" sem zopet po sili razmer postal sodnik g. Churchilla, ker sem moral z njim razpravljati - včasih zelo živo - o njegovih reklamacijah glede preskrbe streliva. Kljub temu sva bila v tem času zelo dobra prijatelja in pogosto sem imel priliko spoznati njegove kvalitete tovarištva in tudi dobrega bojevnika. Bil je vedno velik človekoljub, veseljak z otroškim srcem, poln humorja in živahen celo ob tragičnih dogodkih.

Prepričan sem, da g. Churchill ni samo velik Anglež, pač pa tudi velik Evropejec. Z občudovanjem se spominjam predlogov, ki jih je stavil Franciji 1.1940, v trenutku njenega zloma. Samo veliki Evropejec je sposoben ponuditi svojemu zavezniku tako popolno sodelovanje in tesno zvezo v trenutkih smrtne nevarnosti. Nobeden drug Anglež ne bi bil tega storil. S tem je dokazal, da je veliki Evropejec.

Francoski poraz je nastopil zato, ker Francija ni imela voditelja Churchillovega formata in tudi zato, ker je pokolenje Clemenceau-a in Focha izginilo ter so Francijo vodili mali ljudje, ki so zanemarili izgled, ki bi lahko rešil njihovo domovino.

Največja zasluga g. Churchilla v tej dramatični dobi je, da je svoji domovini vlil nezlomljivo zau-

panje, ki ga je sam imel v sebi. Znal je visoko dvigniti narodni duh, znal pa tudi spremeniti v zmago tisto, kar bi moglo povzročiti nepopravljivo nesrečo, ne samo za Veliko Britanijo, pač pa za ves svet.

Sadovi na političnem poprišču so še znatno bili večji, kakor pa bi jih mogla roditi trojica zavezniških sil po svoji sestavi in v danih prilikah. Nihče ne bi mogel storiti več za utrditev odnošajev med Veliko Britanijo, Združenimi državami in Sovjetsko zvezo. Ti sadovi so vidni že danes in bodo rodili najuspešnejše posledice v težkih letih po vojni.

Kot vojaškega šefa, smatram, da je to najboljši vojni minister, ki ga je kdaj Velika Britanija poznala. Zadostuje, da omenjam samo dve okoliščini, ki sta ga postavili na najvišje mesto šefov sedanje vojne. Prvič je to bilo takrat, ko je v letih 1942/43 odstranil nevarnosti podmorniške vojne. Podmornice bi bile lahko najbolj smrtonosno orožje v tej vojni. G. Churchill je uporabil vso svojo duhovitost za

organizacijo protipodmorniških podvigov. V podmornice je Hitler polagal vse svoje upe in nade in to orožje je Churchill Hitlerju izbil iz rok in s tem izbil tudi nemško zmago.

Druga okoliščina, ki jo moram omeniti je sredozemska strategija Winstona Churchilla. S tem, da je sredozemsko kotlino izbral za važno bojišče v tej vojni, je v polnem izpričal svoj vojaški instinkt. Popolnoma je prekrižal Hitlerjeve načrte, ki so šli za tem, da se njegove armade združijo z japonskimi in s tem zajamčijo zmago osi.

V strahovitih letih, ki jih preživljamo, se je g. Churchill izkazal tako odličen politik kakor velik vojaški voditelj. Če bi mu njegovo zdravje dovolilo, da bi tudi v povojni dobi nadaljeval s svojim delom, bi si v moderni zgodovini postavil ime, ki je brez primere. Hvala Bogu, v tej vojni so nas vodili veliki možje in med voditelji Združenih narodov g. Churchill ni najmanjši.

QUO VADIS BOLGARIJA?

Sovjetski poslanik v Sofiji je že pred dolgim časom zapustil Bolgarijo in se verjetno ne bo več vrnil. Družine sovjetskih uradnikov na Bolgarskem zapuščajo deželo in Bolgarija stoji pred težkimi in važnimi odločitvami. Kaj se je v Bolgariji zgodilo?

Vzporedno z opominom podrepniškimi državam, o katerem smo govorili v predzadnji številki našega lista, je sovjetska vlada z vso resnostjo sporočila današnjim bolgarskim vlastodržcem, naj prekinejo s sodelovanjem z Nemci, zahtevala pa je tudi, da se odprejo sovjetski konzulati v Ruščuku, Burgasu in Varni. Vsa ta tri mesta so Nemci pred kratkim zasedli kakor so sploh zasedli skoro celotno bolgarsko ozemlje.

S svoje strani pa je Hitler polkical v Berchtesgaden Borisa Filova, ki je član bolgarskega regentskega sveta. Hitler je bolgarskemu podrepniku zapovedal tole: 1. Do 1. junija opoldne mora Bolgarija imeti "solidno vlado"; po naše se to pravi vlado, ki bo samo prusijaški gaulajter v Sofiji. 2. Bolgarija mora pretrgati vse diplomatske odnose s Sovjetsko Rusijo. 3. Industrijsko sodelovanje med Nemčijo in Bolgarijo se mora okrepiti do skrajnih mej možnosti. 4. Vse mobilizirane bolgarske enote se imajo podrediti nemškemu vrhovnemu poveljstvu. 5. Takoj je treba mobilizirati 200 tisoč delavcev za potrebe organizacije Todt.

Najnovejša poročila pravijo, da je bolgarski regentski svet odbil sovjetske zahteve, osvojil pa Hitlerjeve zapovedi.

Kako bo bolgarski narod sprejel zločinske odločitve bolgarskega regentskega sveta, se bo pokazalo že v prihodnjih dneh. Že sama Filova pot v Nemčijo je pognala veliko število bolgarskih častnikov in vojakov v vrste narodno-osvobodilne vojske Jugoslavije, ki bi se po nekaterih drugih poročilih reformirala tako, da bi Bolgari imeli lastno N.O.V. pod poveljstvom maršala Tita. Nekaj višjih bolgarskih častnikov je pobegnilo v Turčijo. Za časa nemške zasedbe Bolgarije pred nekaj dnevi, je prišlo do ostrih spopadov med bolgarskimi in nemškimi četami.

Bolgarski narod je tako nesrečen, da njegovi od tujcev plačeni voditelji uganejo vedno nasprotno od tistega, kar bi bilo prav in logično. Slovenski pregovor pravi, da gre osel samo enkrat na led, Bolgari dokazujejo, da imajo manj modrosti od dolgoušca.

Dosedanji diplomatski odnosi med Bolgarijo in Moskvo so kaj podobni odnošajem, ki so jih vzdrževale Združene ameriške države z Višijsko vlado vse do anglo-ameriške invazije v Severni Afriki. Bolgarija je v vojni z Anglijo, Ameriko, Jugoslavijo in še nekaterimi drugimi državami. Moskva je gotovo imela ves interes, da vzdržuje do skrajnosti svojo opazovalnico v srcu osi. Kakor je to delal svoječasno admiral Leahy, ameriški poslanik v Vichy-u, tako je tudi sovjetski poslanik od časa do časa poučeval bolgarsko vlado o pravem političnem in vojnem položaju in jo opominjal, naj se učinkovito ne spušča v sovražnosti.

Ta doba sovjetsko-bolgarskih odnošajev je najbrže sedaj ob zaključku. Bolgari so — vsaj tako izgleda — zopet in definitivno krenili na staro pot propasti in nesreče. Zapravili so zadnjo priložnost, da bi se na kak način izmazali iz zagate, v katero so tako nespametno zašli 1.1941. Pri vsej stvari je najbolj tragično to, da so krenili na to pot v trenutku, ko je tudi že zadnji šolarček v nemškem rajhu izgubil vsako upanje na nemško zmago v tej vojni.

Že v nekaj dneh lahko pričakujemo, da pride do popolnega preloma med Sofijo in Moskvo. Verjetno je celo, da bo Sovjetska zveza Bolgariji napovedala vojno. V tem slučaju bo bolgarska zemlja deležna vseh tistih prusijaških dobrot, ki jih "uživajo" Slovaki, Madjari, Romuni in Finci. V Bolgariji pa ne bo ostalo samo pri tem, bolgarski narod je v veliki večini duhovno povezan s Sovjetsko Rusijo. Prišlo bo do notranjih obračunov, in za Nemce ter njihove domače hlapce bo verjetno nastala situacija, kakršna traja že tri leta v Jugoslaviji. Tako bo tudi bolgarska zemlja pognojena s prusijaškimi grobovi in grobovi izdajalcev lastnega naroda in vsega slovanstva.

SKANDINAVIJA - PONOVRNO IZHODIŠČE BORBE ZA EVROPO

Leta 1940. sta bili Norveška in Danska odskočna deska za prusijaške osvajaalne načrte po Evropi. Podvigi, ki so se opirali na ta ozemlja, so kaj kmalu zatem postavili pod prusijaški škorenj skoro vso zahodno Evropo. Po štirih letih se vojni dogodki ponavljajo, sedaj pač nasprotno. Skandinavske dežele bi mogle biti zopet izhodišče bodočih podvigov, tokrat izhodišče za zaveznike in za osvoboditev Evrope. General Eisenhower je pred kratkim dejal, da bo do dna izkoristil premoč v vojaštvu in vojnem gradivu, ki jo ima nad sovražnikom in da bo zato izvršil več izkrcavanj. Zato je mogoče, da bo napad na severno Evropo prednjačil napadu na zahod. Listi poročajo o velikih vznemirjenjih v skandinavskih deželah in nekateri viri so zatrjevali, da bo v teh dneh prišlo do izredno važnih dogodkov na tem področju.

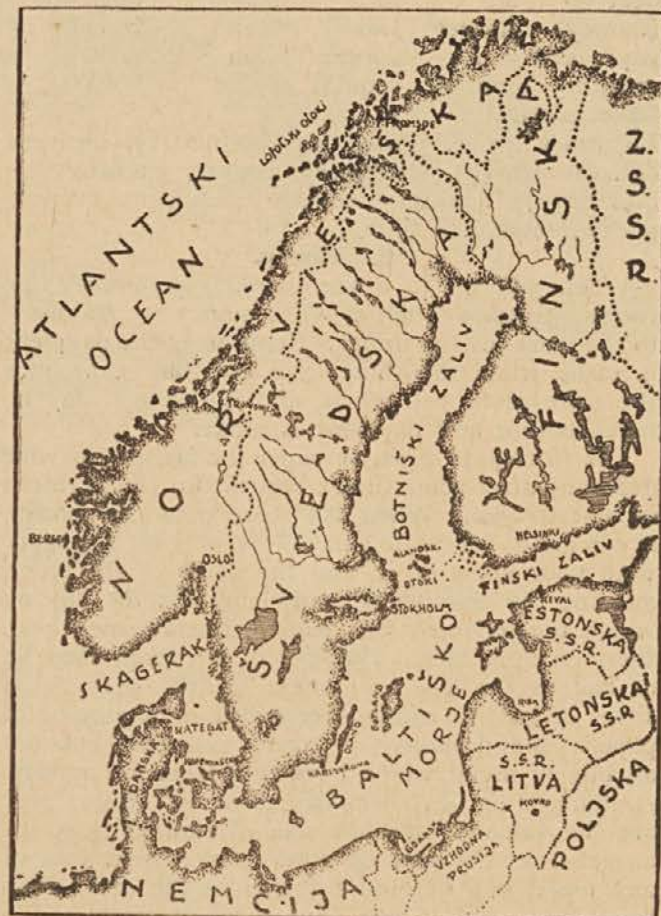
Niso pa vznemirjeni samo na Norveškem, Švedskem in Danskem, pač pa je še večje vznemirjenje v glavnem štabu nemške komande. Meseca februarja je neki švedski častnik javil, da so Nemci poslali v Stockholm nekega danskega agenta, ki naj bi se s Švedi pogajal glede možnosti nemške evakuacije iz Norveške in Danske. Častnik je celo imenoval danskega nemškega agenta, nekega Rudolfa Christianija, ki je menda najmočnejši industrijalec v Kopenhagnu in goreč pristaš sodelovanja z Nemci. Nemški poslanik na Danskem, dr. Werner Best, je Christianija pooblastil v imenu nemške vlade, da se lahko kar odkrito pogaja. Hitler se je obvezal, da popolnoma izprazni Dansko in Norveško, če se Švedska obveže zasesti obe deželi z "nevtralnimi posadkami". Hitler si je hotel na ta način zavarovati najbolj izpostavljeni bok evropske trdnjave z vmesnim ozemljem, da bi na ta način preprečil zaveznikom vsako operacijo na tem področju.

Splošno je že znano, da se Hitler rad ukvarja s podobnimi idejami, kadar zavoha nevarnost. Pred laško kapitulacijo je podoben predlog po nevtralnem podzemlju vtihotapil v zavezniški tabor. Prav dobro so nam v spominu nemški manevri o "nevtralizaciji" Italije. Tudi s Finsko je Hitler poskušal nekaj podobnega za časa pagajanj v Moskvi.

Tako kakor z Italijo se je poskus tudi s Švedsko ponesrečil. Švedski zunanji minister Sunther je odkritosrčno povedal Christianiju, da nemški prelog Švedske ne zanima.

Nemška Wehrmacht se je pač morala pomiriti z nadaljevanjem obrambe skandinavskega ozemlja, ki veže 16 nemških divizij, od katerih je pet ofenzivnih.

Strategični položaj skandinavskih dežel je za napad na Nemčijo strateško zelo privlačen, še prav posebno pa v današnji situaciji, ki naravnost idealno sinhronizira istočasni napad s severovzhoda s strani Rdeče vojske in z jugozahoda s strani obeh ostalih zaveznikov. Operacije v južnem delu Norveške, kjer je prometno omrežje precej goste, ne bi zahtevale prav posebnih in izrednih naporov. S potrebno predornostjo na severu norveške prestolice, bi nemške sile na Norveškem lahko kaj kmalu zašle v veliko

zagato. Morebitna pomoč z nemške strani je danes precej problematična, ker so postala nemška prevozna sredstva vseh vrst precej redka.

Po očiščenju Norveške in zagospodarjenju Skageraka in Skategata bi bila tudi Danska hitro zrela in od tu bi zavezniki zelo učinkovito lahko potipali Nemce naravnost v njihovem lastnem brlogu. Mnogi strateški strokovnjaki mislijo, da bi na ta način zavezniki lahko obšli vse zahodne nemške obrambne črte: zahodni zid, Maginot-jevo in Sigfriedovo linijo. Istočasno pa bi tudi južne in vzhodne zavezniške vdorne armade lahko obšle zahodni zid. Vse kaže, da se Rdeča vojska resno pripravlja na končni udar. Če bo predrila Karpate na nekaterih točkah in če se bodo armade Rdeče vojske razlile po Ogrski nižini in če se bodo medtem zahodni zavezniki izkrcali na Balkanu ter napredovali v smeri Panonske nižine, bo pot na Dunaj in Berlin odprta. Ogrska in Panonska nižina sta najbolj občutljivi točki vsega nemškega obrambnega sistema in strategji mislijo, da bodo zavezniki po vseh strateških pravilih, te šibkosti polno izkoristili. Ravno tako leži obrambna šibkost nemške obrambe tudi v severozahodnem kotu nemškega rajha, ki po preboju obrežnih utrd obdpira pot v Berlin.

Kakor vse izgleda bodo skandinavske dežele zopet odskočna deska za napad na evropsko trdnjavo.

BASIC ENGLISH

13. MONEY.

Things.

credit	amount	key	silver
debt	bit	lock	size
(money)	drawer	loss	stamp
payment	form	name	turn
receipt	gold	request	value

Qualities.

flat
open-shut
round
poor.

Other words.

Insurance, price, profit, tax, account(s), business (s), business(e), change(e), copper, exchange(e), interest(e), addition, copper exchange, market, pocket, reward.

13. Money.

When you go to a store, you give money for the things which you get. The money is a payment to the store for the things. Sometimes the payment is made when the things are got, but sometimes the store gives you credit, and the things may be taken before any payment is made.

The store puts down on paper the amount of your debt, and after some time a request for the payment is sent to you. When the store gets the money, a receipt is given to you. This is a bit of paper with your name on it, and the name of the store, and the the amount of your debt, and the day on which the payment was made. Businessmen keep their receipts safe. The loss of a receipt may be as bad as the loss of money. Money may be of silver or gold or some other metal, or it may be of paper. Metal money is round and flat, but not all bits of metal which have this form are money. A stamp is put on all money, from which you may see the value of it. The size of some bits is not as great as the size of other bits. Great bits of any metal will get more things at the store than small bits. But if you have a bit of silver and a bit of gold, the gold will get more than the silver even if it is not as great as the silver, because the value of silver is not as great as the value of gold. Gold has more value than silver, and paper has less value than silver. But though gold has the most value and paper has the least, paper money may have more value than gold money.

A poor man is a man who has no money or very little. But a man who has no money with him may not be poor. He may have a great amount of it in his house or in another safe place.

My mother keeps some of her money in a drawer which has a lock. Before she goes to the store, she gets the drawer open and takes some out. When the drawer is shut again she gives the key a turn from left to right in the lock and takes it out. The drawer is more safe than her bag, but it is not very safe, because some person may get the lock open while she is out, and if this is done the money will be gone when she comes in again.

Men and women get money for work. They go to a store with it and get shoes and coats and butter and bread. The owner of the store gives money to the men who make these things, and these men give it to the men and women who do work for them, and they take it to the store again. Money which is kept in one place and does not go from one person to another does not do the work of money.

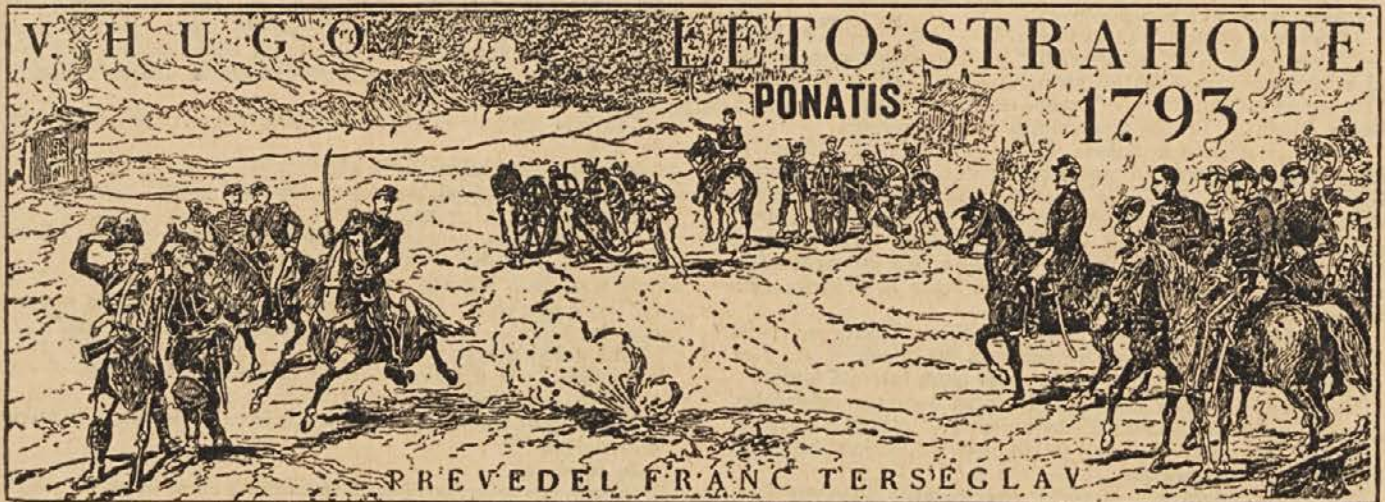
Questions.

1. When money is given for other things, what do we say that it is?
2. When the payment is not made straightaway, what does the store do?
3. What is sent to you before you make payment, and what is sent to you after?
4. When you get a receipt from a store, what is on it?
5. What is the form of metal money?
6. If one thing is greater or smaller than another what do we say is different?
7. Why will a bit of silver get less things at the store than a bit of gold at the same size?
8. What sort of man is a man who has no money?
9. How does the mother of the boy get the drawer open when she comes back?
10. What is one thing which we may do to get money?

Answers

1. A payment for them.
2. It gives credit.
3. A request for the payment is sent before and a receipt after.
4. My name, and the name of the store, and the amount of my debt, and the day on which the payment was made.
5. It is round and flat.
6. The size (of the two things).
7. Because the value of silver is not as great as the value of gold.
8. A poor man.
9. She put the key in a lock and gives it a turn from right to left.
10. Work.

TRETI DEL - VANDEJA
PRVA KNJIGA - KRALJESTVO GOZDOV
ZASTONJI

Vsa ta vstaja, ki so jo podpirali tudi federalisti z žirondisti-čnega juga, pa je bila velika zmota, ogromna kmetijska armada je zastonj trošila svoje sile; polom je bil neizogiben. Kako naj bi ta krdela kmetijskih irharjev naskočila Pariz, premagala narodne armade, ki so jih vodili prvovrstni generali in navduševali najizbranejši duhovi sveta? Poraza pri Le Mans in Savenay sta razblinila v nič to strašno blodnjo. Vandeji je bilo nemogoče prekoračiti reko Loire. Vse je zmogla—samo tega ne. Le v Vandeji sami je Vandeja bila nepremagljiva. Tu je bil Vandejec sam svoj gospod: tihotapec, kmet, pastir, divji lovec, hlapec, cerkovnik, pa tudi klatež, morivec in vojščak; gozdna žival, ki je ni bilo mogoče zalotiti, ujeti ali uničiti.

Vandejska vstaja se je izjalovila. Druge vstaje so bile uspešne, tako na primer švicarska. Med vstaši v gorah, kakor so bili Svicarji, in vstaši po gozdovih v ravnini, kakor so bili Vandejci, je bila ta razlika — povzročena po usodnem vplivu okoliša — da so se prvi borili za ideale, drugi za stoletne okove; prvi za človeštvo, drugi za svojo faro; prvi za širokost, drugi za omejenost: Gorec je človek žuborečih hudournikov, Vandejec preždeva svoje življenje v močvari; prvi ima nad seboj visoko in prosto nebo, drugi je obdan od gošče; prvi stoji na visokem vrhu, drugi čepi v temi. Visoke gore vzgajajo človeka drugače nego nižave: široko obzorje navaja k velikim idejam, ozko obzorje napravi iz človeka reakcionarja. Vandejec se je boril za svojo deželo. Pariz za vso domovino; tam so bili lokalni patrioti, tu narodnjaki in državljani. Bretonija je bila vedno upornica. Puntala se je svojčas proti monarhiji prav tako kakor zdaj proti republiki, proti vojvodom prav tako kakor proti narodnim komisarjem, proti kraljevskemu davku na šole prav tako, kakor zdaj proti asigntom: vedno se je Bretonija bojevala za lokalnega duha proti centralnemu, za obosobitev proti združitvi.

Kadarkoli je prišel iz Pariza kak pogon, bodisi od kraljevstva bodisi od republike, bodisi v smeri edinodržavja, bodisi v smislu demokracije, to je bilo nekaj novega in Bretonija se je upirala vsaki novi stvari. Pustite nas pri miru! Kaj hočete zopet od nas? In ravnina je zagrabila za vile, zopet za puško. Strašna trmoglavost.

Vandejska vstaja je bila usodna napaka, glupost ogromnega obsega, upor, ki v zgodovini ni zapustil ničesar ko ime mračnega, slovesa. Ljudje so umirali za odsotne užaljene lenuhe, so se v brezmejni hrabrosti žrtvovali za plemenite strahopetce, so udano služili egoizmu padlih veličin — brez načrta, brez strategije, brez taktike, brez cilja, brez pravega vodstva, brez odgovornosti. To je bilo nekaj viteškega in divjega obenem; fanatična blodnost, ki je mislila zagradi pot luči, nevednost, ki se je glupo in oholo upirala resnici, pravici, pameti in svobodi. Osem let strahote, opustošitev štirinajst okrajev, pokončane njive, uničene žetve, požgana sela, razrušena mesta, oplenjeni domovi, poklane žene in otroki, ogenj v kolibah, meč v srcih, pomandrano blagostanje — to je pomenila ta bratomorna vojska, ki je razveseljevala srce gospoda Pitta.

Toda Vandeja je vendarle doprinesla svoje k napredku človeštva. Pokazala je v krvi in ognju potrebo, da se njena tema, njena neprodorna gošča, njena divja osamljenost in

obosobljenost razsvetli z vsemi žarki luči. Katastrofe po svoje preobrazujejo zgodovino človeštva in urede stvari, kakor treba.

DRUGA KNJIGA — TRIJE OTROCI
NEZNANI JEZDEC

Poletje 1792 je bilo zelo deževno, poletje 1793 pa je bilo strašno vroče. Zaradi državljanske vojske ni bilo v Bretoniji sploh nobenih potov več. Kljub temu je bilo mogoče potovati, ker je bilo vreme lepo. Suha zemlja je najboljša pot.

Lepega julijskega dne proti večeru, nekako eno uro po sončnem zahodu, se je jezdec, ki je prihajal iz smeri, kjer je ležal kraj Avranches, ustavil pred majhno gostilno na vhodu v Pontorson. Podnevi je bilo soparno, toda zdaj je pihala sapa. Potnik, ki je bil zavil v širok plašč, ki je zakrival konjevo hrbišče, je nosil širok trikoten klobuk s trobarvno kokardo — predrznost v tistem času, ko so z vsakega grmičja pokale puške in je bila kokarda dobra tarča. Okolu vratu zapeti plašč je bil skozi doli odpet, da so bile roke proste; videla se je pod njim trobarvna šerpa in dva pištolina ročaja, ki sta molela iz pasu. Izpod plaščenega roba je visela sablja.

Ko se je konj ustavil, so se vrata gostišča odprla in pokazal se je gostilničar s svetilko v roki. Ze se je mračilo; na cesti je bilo še svetlo, a v veži je že temnelo.

Gostilničar si je ogledal kokardo. "Državljan, ali ostanete čez noč?" — "Ne." — "Kam pa še mislite?" — "V Dol." — "Potem jahajte rajši nazaj v Avranches ali pa ostanite v Pontorsonu." — "Zakaj?" — "Ker je v Dolu bitka." — "A tako!" — je vzkliknil jezdec in dodal: "Prinesite konju ovsu."

Gostilničar je prinesel korito, stresel vanj vrečico ovsu in odpel konju uzdo. Konj je takoj hropeč začel zobati. Medtem se je pogovor nadaljeval:

"Državljan, ali je to rekviriran konj?" — "Ne." — "Ali je vaš?" — "Da. Kupil sem ga in plačal." — "Odkod prihajate?" — "Iz Pariza." — "Pa ne naravnost?" — "Ne." — "To rad verjamem, kajti vse ceste so odrezane. Pošta pa le še vozi." — "Do Alençona. Tam sem stopil s pošte." — "Kmalu v Franciji pošta sploh ne bo več vozila. Ni več konj. Za konja, ki je vreden tristo frankov, jih je treba odšteti šeststo, zobi pa sploh ne kupiš. Bil sem poštni mojster, zdaj imam beznico. Od trinajststo in trinajst poštnih mojstrov, kolikor jih je bilo vseh skupaj, jih je šlo v pokoj dvesto. Ali ste se, državljan, vozili po novi tarifi?" — "Da; po prvem maju." — "Konja ste potem kupili v Alençonu?" — "Da." — "Danes ste jahali cel dan?" — "Od zore." — "In včeraj?" — "Isto." — "Vidim. Morali bi se odpočiti, državljan, verujte. Vi ste trudni, konj tudi." — "Konj sme biti truden, človek ne." — "Spet je gostilničar pazno motril potnika. Resen obraz, miren in strog, obdan od sivih las. Mercč cesto, ki je ležala pusta in zapuščena, je rekel gostilničar:

"In vi potujete tako čisto sam?" — "Imam dobre spremljevalce." — "Kje?" — "Sabljno in pištolo."

Gostilničar je šel po korec vode za konja. Medtem ko je žival pila, je oštir študiral potnika in rekel pri sebi: "Čisto kot duhovnik izgleda."

Jezdec je zopet začel pogovor :
 "Rekli ste, da se pri Dolu bijejo?" — "Da." — "Kdo pa?"
 — "Dva bivša." — "Ne razujem." — "No - bivši plemenitaš,
 ki je za republiko, z bivšim plemenitašem, ki je za kralja." —
 "Pa saj ni več kralja." — "Imamo še kraljeviča . . . In veste,
 kaj je čudno ? Ta dva plemenitaša sta si v sorodu."

Jezdec je napeto poslušal. Oštir je nadaljeval: "Eden je mlad, drugi je starec. Pranečak se bori proti staremu stricu. Stric je rojalist, nečak je patriot. Stric poveljuje belim, nečak pa modrim. Tu ni pardona — gre za življenje ali smrt." — "Življenje ali smrt?" — "Da, državljan. Le pogledite, kakšne komplimente delajo drug drugemu. Tu je lepak, ki ga stari, bogve kako, daje nabijati na vsa vrata in drevesa, celo na moja !"

Gostilničar je posvetil s svojo svetliko, Jezdec je videl štirioglat kos papirja, ki je bil nabit na eni durnici vrat. Ker so bile črke zelo velike, je jezdec bral letak lahko s konja:

"Marquis Lantenac ima čast sporočiti svojemu pranečaku, gospodu vikomtu Gauvainu, da bo gospod marquis gospoda vikomta dal brez ceremonij takoj ustreliti, kakor hitro bo imel srečo, da ga ujame."

"In tu je odgovor," je dejal gostilničar. Posvetil je s svetliko drugo durnico vrat in jezdec je bral na drugem papirju sledeče :

"Gauvain sporoča Lantenacu, da ga bo dal ustreliti, kakor hitro ga dobi."

"Včeraj so mi nabili na vrata prvi letak, danes sem našel že drugega. Odgovor je sledil hitro."

Jezdec je zamrmral, tako da ga je oštir komaj razumel :
 "Da, da, to ni samo vojska v domovini, to je vojska v družini sami. Tako je in tako mora biti. Prav je tako. Le za tako ceno se narodi pomlajajo." In jezdec je, oko uprto v drugi letak, slovesno salutiral.

Gostilničar pa je nadaljeval : "Vidite, tako je, državljan, v mestih in trgih smo za revolucijo, na kmetih so proti. Lahko bi tudi rekli: meščani so francoskega mišljenja, vasi so bretonske. To je vojska med meščani in kmeti. Oni nas zmerjajo s škrici, mi pa jim pravimo butci. Plemenitaši in duhovniki so na njihovi strani."

"Ne vsi," ga je prekinil jezdec.

"Seveda ne, državljan; tu imamo na primer vikomta proti marquisu."

Pri sebi pa je oštir dejal. "In tale tu je gotovo duhovnik."

Jezdec je nadaljeval :

"In kdo zmaguje ?"

"Dozdaj vikomte. Ima pa veliko opraviti. Stari je od hudiča. Oba pripadata Gauvainom, to je plemenitaška rod-bina iz tega kraja. Marquis Lantenac je v Bretoniji vsega-mogočen: kmetom je knez. Še istega dne, ko se je izkrcal, je imel takoj osemstisoč mož; v enem tednu je spravil na noge tristo far. Če bi bil mogel osvojiti samo eno ped obali, bi se bili Angleži izkrcali. K sreči je bil že tu Gauvain, ki je njegov pranečak in mu je pošteno posvetil. Sreča je tudi hotela, da je dal Lantenac ob svojem prihodu poklati med množico ujetnikov tudi dve ženski, od katerih je imela ena tri otroke, katere je bil nek pariški bataljon posinovil. Zato je ves bataljon postal naravnost besen. Bataljon "Rdeča kapa" se imenujejo. Veliko jih je ostalo, pa so ti tembolj divji. Gauvain jih je uvrstil med svoje čete. Tem se ne more nihče ustavl-jati. Hočejo maščevati mater in dobiti nazaj otroke. Ne ve se prav, kaj je stari dedec napravil z otroci; radi tega so pariški grenadirji besni. Če bi ne šlo za te tri otročičke, bi ta vojska ne bila tako grozna, kakor je. Vikomte je hraber in plemenit vojščak, starec pa je strašen krutež. Kmetje imenujejo to vojsko vojsko svetega Mihaela proti Belcebubu. Toda če je kdo hudič, potem je to Lantenac, Gauvain pa je angel. Ali nočete ničesar prigrizniti, državljan ?"

"Imam vojno steklenico in kos kruha. Povejte mi rajši, kaj se godi v Dolu ?"

"Torej Gauvain je na čelu posebnega odreda obrežne armade. Lantenac je imel namen Bretonijo spuntati do zadnjega moža, odpreti vrata v deželo Angležu in tako rešiti vandejsko armado stotisočih Angležev in dvesto tisoč kmetov iz zadrege. Ta načrt je Gauvain prekrizal. Zasedel je obrežje in potiska Lantenaca v notranjost dežele, Angležem pa brani, da bi se izkrcali. Lantenac je bil prej tu, Gauvain ga je prepodil. Potem mu je vzel Pont-au-Beau, ga zagnal iz Villedieu, mu zastavil pot v Granville. Zdaj ga je mislil potisniti v gozd Fougères in ga tam obkoliti. Vse je šlo po sreči. Včeraj je Gauvain korakal s svojim odredom čez naš kraj. Toda starec je prebrisan in je krenil vstran; pravijo, da hiti na Dol. Če Dol zasede in na griču postavi baterijo — topove ima — potem je ustvarjeno izkrcališče za Angleže in vse je izgubljeno. Ker se ne sme izgubiti niti minuta, in ker

ima Gauvain glavo na pravem mestu, zato ni vprašal na povelje, ampak se odločil sam na lastno odgovornost in se z vsvo svojo silo vrgel na Dol, kjer bosta zdaj Gauvain in Lantenac treščila drug v drugega. Najbrž sta že udarila skupaj."

"Kako daleč je do Dola ?"
 "Za četo s topovi in vozovi najmanj tri ure. Zdaj so gotovo že tam."

Potnik je prisluhnil in dejal :

"Res je; zdi se mi, da čujem topovski grom."

Tudi gostilničar je poslušal.

"Da, državljan, pa tudi puškino prasketanje se sliši. Vi bi morali tu prenočiti. Tam zdaj ni mesta za vas."

"Ne smem. Moram naprej."

"To ni pametno. Jaz ne vem za vaše opravke, toda nevarnost je velika — razen, če bi šlo, recimo za vašega sina."

"Bo nekaj takega."

Gostilničar je potnika pogledal in zamrmral pri sebi :

"Mož je vendar duhovnik."

"Obuzdajte zopet mojega konja," je rekel jezdec. "Koliko sem dolžan ?"

In je plačal.

Gostilničar je prislonil jasli in vedro k steni in stopil zopet k jezdecu :

"Ker že hočete na vsak način naprej, poslušajte moj nasvet. Vi jezdite v Saint-Malo — to je jasno. Ne jezdite skozi Dol. V Saint-Malo sta dve poti, ena čez Dol, druga ob morju. Ta ni dosti daljša in pelje skozi Saint-Georges, Cherieux in Hirel-le-Vivier. Vi pustite Dol na jugu in Cancale na severu. Par sto korakov od tu se cesta cepi: na levo se gre v Dol, na desno v Saint-Georges. Poslušajte mene; če jezdite skozi Dol, pridete sredi v ogenj. Zato se morate držati desne."

"Hvala," je rekel potnik.

In je izpodbodel konja.

Stemnilo se je in jezdec je kmalu izginitil v temi. Ko je prijezdil do razpotja, je slišal iz daljave, kako je gostilničar zaklical močno in zategnjeno: "Na desno-o !" Krenil je na levo.

(Dalje prihodnjč)

KRAŠKA CESTA

(Srečko Kosovel)

Topla, tiha, in pokojna
 kot z zvezdami posejana,
 če so zvezde tople misli,
 kadar misli name mati.

Ko se iz tujine vračam
 in s stopinjo vsako bliže
 sem pri tih, sivi hiši,
 se mi zdijo ti mejniki
 kakor težke neme misli,
 ko sem svojo vas zapuščal.

Naj pozabim te, življenje,
 ti opojna, svetla godba,
 ki sem ob odprtem oknu
 pil te v samotno dušo!

Jaz sem romar — tiha cesta,
 moja tiha kraška sestra,
 o kako bi rad govoril
 s tabo, da se izpovem ti!

Ali srce mi je bóлно,
 duša noče govoriti,
 da se ne bi v snu vzbudila
 od bolesti — moja mati.

„CEV C“

(VOHUNSKI SPOMIN)

Bilo je meseca decembra 1918. Neskončna morska planjava se je pred kratkim narahlo razsvetlila v soju prvih luči zore. Z neba prši.

Smo okoli 20 milj od albanskega obrežja, sredi Otrantskega preliva. Angleški torpedni rušilec plove kar se da počasi, skoraj oprezno. Po krovu se leno premika nekaj ljudi, zahomotanih v plašče, iz povoščenega platna, ki se lesketa v dežju. Na poveljniškem mostu stoje v kabini trije ali štirje častniki ter se z napeto pozornostjo sklanjajo nad mikrofone, ki vodijo k "cevem C".

"Cevi C" so najnovejši izum angleških tehnikov za boj proti sovražnim podmornicam. To so zapletene prisluškovalne naprave, s pomočjo katerih je moči podmornice pod vodo "slišati".

Tri leta je že, kar se najbolj izkušeni pomorski inženirji trudijo, da bi našli zanesljivo sredstvo, s katerim bi bilo mogoče ujeti hrušč sovražnika, ki plove pod vodo, in določiti smer, kam plove podmornica. Poskušali so s "cevmi K", s "plavutjo morskega psa", s "škrlatno sireno", z "ribo Nash". Vse je bilo zaman. Konec koncev so izumili "cev C". To je zelo bistroumna iznajdba, ki bo za trdno pripravila poraz nemški podmorniški ofenzivi. S pomočjo te pomembne priprave je bilo uničenih že 9 podmornic.

To megleno in mrzlo septembersko jutro išče angleški rušilec, oskrbljen z omenjenimi cevmi, mogočno nasprotnikovo podmornico. Ponoči je prišlo šifrirano radijsko sporočilo, ki je povedalo, da je v Atlantskih vodah podmornica U 53, ena izmed tistih, ki so bile za našo plovo najnevarnejše. Poveljuje ji Hans Rose, o katerem piše v svoji knjigi spominov ameriški admiral William Sims, pod naslovom "Zmaga na morju".

Ura je že skoraj deset, ko častniki, sklonjeni nad mikrofone, zaslišijo šum, ki ga ni moči zamenjati s katerim drugim. Roke jim še močnejše stisnejo posluševalne naprave, oči se jim iskre v upanju. Razburjeno začno računati in dajo nekaj zapovedi.

Rušilec menja smer, ko bi trenil. In z vso naglico plove proti kraju, ki so ga zaznamovale "cevi C". Deset minut kasneje že udarja na opna hidrofonom docela razločen hrušč motorjev. Še en zavoj in šum postane silovit.

Prišel je trenotek za nastop. Krov rušilca je zdaj tako poln pomorščakov, da po njem kar mrgoli. Z bliskovito naglico odvržejo v morje nekaj globinskih bomb.

Komaj se je polegel tresk raztreliiva in je voda nehala vreti, planejo častniki spet k posluševalnim cevem. Ničesar ni slišati več. Trenotek pozneje že nekdo zmagovito zavpije, zakaj na valovih se je pokazal zelo obsežen madež olja. To je neizpodbitno in zanesljivo znamenje, da je bila podmornica zadeta in da se na mestu potaplja.

Zdaj pa se je zgodilo nekaj nepričakovanega. Da bi vam ta dogodek prav popisal, se mi zdi, da je najbolje, če dobesedno povzamem tisto, kar je napisal že omenjeni admiral Sims. Ta pravi takole:

"Cev C", ki se je ob boku ladje potapljala okoli 30 čevljev globoko v morje, se je zdelo, da se silovito trese. Čakali smo, kaj bo. Nazadnje je prilezel na krov nemški mornar, s katerega je vse teklo, ter je pred osuplimi Angleži dvignil roke v znamenje, da se udaja.

Ta obiskovalec, ki je vzniknil iz morja, je bil edini človek s podmornice, ki je ostal pri življenju. Ni bilo torej nobenega dvoma, da je podmornica uničena.

Mornar ni vedel povedati, po kakšnem čudežnem naključju se je rešil. Ko je opletal po vodi in temi, se je nekako prijel za cev in potem plezal po njej, da je prišel na krov."

Naš nemški mornar je bil dobričina, skoraj cepec, ki seveda ni znal niti besedice angleškega jezika, a jedel je za štiri. Četudi smo ga seveda imeli za ujetnika, nam je kmalu postal v poglavitno razvedrilo in posadka ga je začela kar razvajati. Delal je kakor mezeg in potrpežljivo prenašal muhe vseh. Velika usta so se mu venomer raztezala v nasmeh.

Rušilec se je dvakrat ali trikrat preskrbel s kurivom na italijanski obali in je še več kakor mesec dni križaril po Sredozemskem morju. Proti sredi oktobra je krenil v lastno oporišče na Angleškem.

V tem času je zajeti mornar postal domač in včasih se mu je med splošnim smehom posrečilo, da je znal povedati celo po kako angleško besedo.

Ko je rušilec došel v Anglijo, je bilo treba "sovražnika" seveda izkrcati, da bi ga izročili vojaškim oblastem. Imeli smo ga tako radi, da je le malo manjkalo, da mu nismo za slovo priredili pojedine. Ko se je ujetnik poslavljal, se je v njegovih sinjih očeh prvič prikazala senca otožnosti. Stopal je po mostišču na obalo in se dvigal kakor raca. Ko pa je prišel na obrežje, se je obrnil, slovesno pomahal "prijateljem" in se zasmejal. Poslednjič...

Naslednji dan so ga poslali v taborišče za vojne ujetnike, kjer so ga brž porabili za nekatera grezniška dela. Štiri dni za tem je ujetnik izginil.

Ta mornar, ki ga je izredno in čudno naključje rešilo iz potopa podmornice U 53, je bil nemški vohun, eden izmed najnevarnejših v prvi svetovni vojni.

V taborišču, kamor so ga pripeljali ga je čisto slučajno spoznal častnik angleške protivohunske službe. Poznal ga je seveda samo po popisu, in da bi se prepričal, če je njegova sumnja tudi upravičena, ga je previdno sledil na vsakem koraku. Še z enim izmed tovarišev sta napravila načrt in ga zapeljala, da bi poskušal zbežati, ker sta se nadejala, da bo na ta način izdal tudi ostale svoje pomagače na Angleškem. Kakor je "ujetnik" pozneje sam priznal, je že pri samem izkrcanju zapazil starega nosača, ki se je naslanjal na kup ladijskih vrvi ter mirno kadil. Z roko mu je dal dogovorjeno znamenje...

Oba omenjena angleška častnika protivohunske službe sta "ubežnika" pridno sledila. Bil je izredno previden. Štiri dni se je potepal po čisto nezanimivih delih mesta, končno pa jo je potegnil v pristanišče k svojim ljudem. Tam so ga njegovi vtihotapili na tovorni avtomobil, ki je bil do vrha naložen s cevmi za odtočne kanale. V eni izmed tistih cevi so ga skrili. Medtem, ko je eden izmed častnikov s pristaniško policijo polovil vso družbo, ki je "delala" v pristanišču, se je drugi odpeljal z ubežnikom na

tovornem avtomobilu. Avtomobil je drvel v bližnje obrežno naselje, kjer niso prav nič potrebovali kanalskih cevi, kjer pa je ubežnika že čakal motorni čoln, da ga prepelje na nizozemsko obalo. Tudi tu so s pajdaši hitro opravili. Ko so "ujetnika" zgrabili, je gladko govoril osem evropskih jezikov in je imel pri sebi točne načrte angleških "cevi C". Pri zasliševanju je priznal, da ga je podmornica s posebno napravo vrgla na površino, priznal pa je tudi to, da to niti ni bila podmornica U 53 in da so tudi madež olja "umetno" inscenirali...

ZA MALE "BAZOVIČARJE"

NEKAJ PRIGOD

Mara J. Tavčarjeva:

LUČKA IN DVA KLJUČKA

Lučka je imela dva ključka od skrinjice, vse z rožami orisane. Tisti dan je sonce sijalo in žarke tople na zemljo pošiljalo. Lučka je bila vesela, lepe pesmice je pela in opazila, da ključka je oba izgubila. Vse je preiskala, vse igračke predejala, vse kote je pregledala, če nista kje njena ključka dva. Lučka gleda, išče in še pod posteljo poišče. Ključkov ni in Lučko srcece boli. Na skrinjico se je ozrla in rekla ji: "Kako te bom odprla?" Pogledala je še v predalce, kjer se svetilo je ogledalce:

"Povej, zrcalce Lučki, kje so njeni ključki!" Ogledalce — zrcalce se je obrnilo in odgovorilo:

"Pojdi k čarovnici Lepotici, ta bo vedela, kje sta tvoja ključka dva."

Deklica je šla k čarovnici Lepotici in rekla:

"Tako sem tekla, skrinjico odpreti se mudi, pa ključka sem izgubila, in kje sta zdaj, povej mi ti!"

Čarovnica Lepotica je vzela palico — čaralico, v roki jo je zavrtela in se Lučkinega žepa dotaknila:

"Bim, bom tramitaram, ključka dva sta v žepu tam!"

Lučka v žep je potipala in se veselo zasmejala:

"Vsepovsod sem že iskala in pozabila, da sem v žepku jih vtaknila."

"No, vidiš, Lučka, zdaj sem našla tvoja ključka!"

"Čarovnica Lepotica, to zdaj rečem vam, takole čarati jaz tudi znam. Stip, stop, step, pa roko v žep!"

"Tako storila bi doma, čemu pa k meni si prišla? Ko vse lepo je narejeno in gladko urejeno, bi marsikdo dejal, jaz tudi sam tako storiti znam."

Lučka se je oprostila in zahvalila čarovnici Lepotici in šla domov po sončni je stezici. Skrinjico je odklenila in se neznansko začudila:

"Kje so moje tortice od tetice Polonice? Kje naj jih iščem zdaj? K čarovnici grem brž nazaj!"

Lučka, pozabljiva bučka, med potjo se je spraševala, kam tortice je sladke djala. Zamajal se je jeziček in zapel je, kakor ptiček: "V usta, žepku si jih dala, punčka mala tam za tortice je kraj, ne dobiš jih več nazaj!"

Lučka je glavo nagnila in domov se je vrnila. Srečala je teto Ančko, dala ji je pomarančko, Lučka jo je v usta dala in se sladko nasmejala: "Nate, zobki — biseri in jeziček, biserom kraljiček, vi ste moji, jaz sem vaša! Zdaj pa mirni do večerje, se že kuha

mlečna kaša!"

Usteca so se smejala, se bradica je majala, zobkom rekel je jeziček: "To za nas bo paša!"

In konec? Prazen lonec!

TA JE BIL TIČ

Ko je bil kasnejši predsednik Združenih držav, Grover Cleveland, še majhen paglavček, je hodil v šolo v New Jersej.

Nekega dne je bil med poukom zelo nemiren in se je začel v svoji razigranosti na ves glas smejati. Učitelj ga je oštel in mu napovedal kazen: deset udarcev s črtalom na desno dlan, ko bo konec pouka.

Crover Cleveland se ni ustrašil. "Če drugi prestanejo to kazen, jo bom tudi jaz", si je mislil. Mirno se je igral vso uro z ogljem pod klopjo. Roki sta mu bili kmalu črni, kakor da bi bili dimnikarjevi. Zvonec je naznanil konec pouka in Grover je moral k učitelju na oder, da sprejme zaslužno kazen. Ko je zagledal črtalo v učiteljevi roki, se je domislil svojih umazanih rok. Skrivaj je pljunil v desno dlan in jo obrisal ob jopič, levico pa je skril za hrbet. Učitelj je uprl oči v Groverjevo desnico in zarohnel:

"Poslušaj, Grover, če mi najdeš v razredu še kakšno roko, ki je bolj umazana od tvoje desnice, ti kazen prizanesem".

Cleveland ni dolgo premišljal. Ne da bi črnil besedo, je pomolil učitelju svojo črno levico pod nos. Ves razred se je zahrohotal in tudi učitelj je le s težavo zadrževal smeh.

"Dobro", je rekel naposled, "pojdi v klop!"

In bodoči predsednik Združenih držav je zmago-slavno odšel v klop.

MALI MODRIJAN

Mali Mihec stoji pred sosedovo jablano, jo ogleduje od vseh strani in šteje sadove.

"Kaj delaš tu? Kar izgubi se!" zakliče sosed.

"Saj ne delam nobene škode, če si ogledujem vaša jabolka. Bog mi je dal oči, da jih gledam, ko pa so tako lepa in nos mi je tudi dal, da jih lahko duham, ko tako prijetno diše," je dogovoril Mihec.

"Toda Bog ti je dal tudi roke, pa bi kar lahko segel po njih, kaj", je odvrnil sosed.

"To pa že ni res! Bog mi ni dal rok, da kradem, dal pa mi jih je res, da lahko vzamem jabolka, ki mi jih boste gotovo nekaj dali, dragi sosed, ko pa jih toliko imate."

Sosedu je ugajalo dečkovo modrovanje; nasmehnil se je in mu podaril pet najlepših jabolok.

Izpod latnika

PISMO SLOVENSKEGA DUHOVNIKA. Preljubi naši prijatelji, preljubi Slovenci v Egiptu! — Če bi mogel, bi najraje sam prišel med Vas in se Vam osebno v imenu vseh nas, ki smo prejeli Vaše dobrote, zahvalil. Bog Vam naj tisočero poplača za Vašo požrtvovalnost, s katero lajšate našo bedo! — Vi ne veste, kako prijetno je človeku, če sliši samo dobro besedo, kaj šele, če dobi v kruti potrebi pomoč. Jaz imam tu toliko sirot, za katere delam noč in dan. Nekaj je Slovenčkov, drugi pa so Dalmatinčki, mnogi, mnogi brez očeta in matere. Sami so begali iz ognja v ogenj, od ene goreče hiše do druge. Te dni, ko sem jih popisoval za prvo sv.obhajilo, sem se mnogokrat razjokal, ko sem poslušajoč njihovo usodo, mislil na naše ljudi. — "Mali Milja, kje ti je tata?" sem spraševal. "Italijani so ga ubili!" je odgovoril. — "A kje ti je mama?" — "Umrta je!" — "Koliko imaš let?" — "Devet?" — "A kje ti je bratec?" — "Izgubil sem ga v Italiji!" — Takih in podobnih slučajev imam vse polno. Kdo bi se ne zavzel za take sirote? Samo v enem oddelku imamo čez 2000 otrok! Te dni se je pri meni javilo 290 otrok, ki so me prosili, da bi želeli letos prejeti prvo sv.obhajilo, ki bo **21.junija**. Največ jih je od 9 do 13 let, nekaj pa celo 15 do 20. — Te otroke bi bilo treba obleči. Prosim Vas čisto v krščanskem smislu, ne samo Slovence, temveč v imenu tistih Kristusovih besed: "Karkoli ste storili nemu izmed mojih najmanjših bratov, ste meni storili!" Prosim, da se spomnite teh ljubih sirot! Priporočam Vam tudi neko slovensko družino tu in nekoliko slovenskih bolnih vojakov, ki si ne morejo sami nič pomagati. — Najlepše Vas pozdravlja slovenski duhovnik J.L. — K temu dirljivemu pismu slovenskega duhovnika nimamo kaj pripomniti in dodati, saj pismo samo pove, kaj je naša sveta slovenska in tudi krščanska dolžnost. Za prvoobhajance sprejemajo darove v vsaki obliki čč.šolske sestre v Kairu in Aleksandriji ter tudi naše uredništvo. Pohitite!

JUGOSLOVANSKI RDEČI KRIŽ naproša vse naše ljudi, ki bi imeli na razpolago slovenske, hrvaške in srbske šolske knjige, da bi jih izročili ali doposlali uradu Rdečega križa, ki jih bo razdelil med begunske otročičke, ki so potrebni šolskega pouka.

UREDNIŠTVO "BAZOVICE" NAPROŠA SLOVENSKE AMERIŠKE TISK, DA PONATISNE VSE PROSNJE NAŠIH BEGUNCEV! AMERIŠKE SLOVENCE-ROJAKE NAPROŠAMO TUDI, DA BI V AMERIKI PODPIRALI AKCIJO ZA POMOČ NAŠIM LJUDEM, KI JE TAKO NUJNA IN POTREBNA! ALI NE BI BILO MOGOČE, DA KDO OD AMERIŠKIH ROJAKOV PRIDE SEM IN ORGANIZIRA POMOČ TU IN DRUGOD PO SREDOZEMLJU?

V SKLAD "BAZOVICE" SO DAROVALI: gospa Kosič Zofija 200.-; slovenska kolonija iz Kaira P.Eg. 200.-; gg. Likar Frank 500.-; Rozalka Makuc 100.-; Faganelli Jožefa 50.-; Zorn Marija 50.-; Furlani Tinčka 50.-; K.J. 50.-; Makuc Antonija 50.-; Mozetič Angela 25.-; Gregorič Jožefa 10.-; Mozetič Celestina 25.-

V BEGUNSKI SKLAD "BAZOVICE" je darovala slovenska kolonija 14 egiptovskih funtov, ki jih je nabiratelj direktno podelil v obeh taboriščih. Nadalje smo prejeli od gg.: Celestine Mozetič P.Eg.50.-;

Mozetič Mire 50.-; Alojzije iz Bilj 25.-; Lenke Rusjan 25.-; Dvanajstič Tereze 400.-. Vsi ti zneski so bili vplačani čč.sestram v Kairu.

NEDELJSKA VESELICA je bila kar dobro obiskana in prireditelji se vsem, ki so na kakršen koli način pripomogli k moralnemu in materialnemu uspehu, prav iskreno zahvaljujejo!

NOVA BOLGARSKA VLADA. Po najnovejših vesteh so Bolgari akceptirali nemški ultimatum in sestavili novo pronacistično vlado. S tem je usoda Bolgarije v tej vojni zapečatenata.

KAJ JE Z VATIKANOM? Listi so poročali, da so Nemci zahtevali od papeža, da zapusti Vatikansko mesto in se poda "na varno" nekam v Nemčijo. Isti listi pa so tudi povedali da je sv.Oče nemško zahtevko energično odbil. — Medtem poročajo iz Vatikana, da bo v naslednjih dneh sv.Oče s posebno poslanico zaprosil vojskujoče se sile, naj prizanesejo večnemu mestu.

LISTNICA UREDNIŠTVA. J.K. Aleksandrija: Vaše pismo prav za prav ne odkriva nič novega. V tej vojni so vsi ljudje, pametni in pošteni morali prilagoditi svoja naziranja razvoju političnih in vojnih dogodkov. Kdor se tem dogodkom ni znal ali ni hotel prilagoditi, so ga dogodki pomandrali. "Bazovica" ni in ne more biti strankarsko-politično glasilo, pač pa je to samo slovensko berilo naše primorske skupnosti. Vsako neodvisno javno glasilo pa se mora pokoriti tistemu javnemu mnenju, ki ga zastopa. Takšna bo "Bazovica" ostala tudi v prihodnje. Zago-varjala in tudi kritizirala bo vse ukrepe, pa naj prihajajo že iz karšne koli strani, ki so v kakršnem koli nasprotju z interesi primorske zemlje in primorskih ljudi. To je njena dolžnost in dokler bo pri življenju se tej dolžnosti ne bo odpovedala. Oglasite se še kaj! Zdravo! — **A.R., Kairo:** Ne izgubljajte poguma, če so Vam odklonili direktno, dajte posredno. Kristusov nauk pravi: "Naj levica ne ve, kaj dela desnica!" Zaradi obnašanja enega človeka bi bilo krivično, da trpi skupnost. Zato le pomagajte, kolikor morete! Zdravo!

STRAŠNA PRUSIJAŠKA NASILJA V JUGOSLAVIJI. Moskovski radijo je objavil strašne zločine, ki so jih izvršili prusijaški barbari v Dalmaciji. Vo-jaki in oficirji 360. nemškega polka so v Makarski in okolici pobili okrog 10.000 Jugoslovanov. Oficir 360. nemškega polka, Mueller, je izjavil: "To je bilo potrebno zaradi tega, da ohranimo tajnost utr-jevalnih del ob dalmatinski obali. Vse delavce, ki so bili zaposleni pri teh delih, smo "likvidirali" na podlagi ukaza Vrhovnega poveljstva od septembra meseca 1943."

LISTA PRUSIJAŠKIH ZLOČINCEV. Za časa čet-
te prusijaške ofenzive v Bosni so krivi barbarskih zločinov: Komandant S.S. divizije "Prinz Eugen"; komandant divizije "Devil"; komandant 318. pehot-
ne nemške divizije general-major Reuter; koman-
dant 7. rezervne grenadirske divizije, General-lajt-
nant Setz; komandant 114. pehotne divizije Gene-
ral-latnant Holder; kapitan Kluger, povejnik 3. lov-
skega bataljona in poročnik Ruprecht. Radio "Svo-
bodna Jugoslavija", ki navaja ta imena, je omenil
tudi še več drugih imen, ki pa jih zaradi slabega
sprejema nismo mogli zabeležiti.

„Neobhodno je potrebna edinost“

KRALJ PETER II. SE S POSEBNO POSLANICO OBRAČA SRBOM, HRVATOM IN SLOVENCEM

DR.ŠUBAŠIĆ JE POOBLAŠČEN, DA STOPI V STIK Z VSEMI UPORNIŠKIMI SILAMI V JUGOSLAVIJI

London, 1.junija (REUTER). Dr. Ivan Šubašić, ban hrvaški, ki bo na čelu nove jugoslovanske vlade, je pooblaščen, da stopi v stik z vsemi uporniški silami v Jugoslaviji.

To vest je sporočil danes zvečer kralj Peter II. s posebno poslanico Srbom, Hrvatom in Slovencem, in v kateri je vladar apeliral v korist političnega edinstva dokler vojna ne bo končana.

Besedilo poslanice pravi: "V tej odločilni zgodovinski uri naše zgodovine sledim z vedno večjim občudovanjem junaškim podvigom bojevnikov in tistih borcev, ki so zavrgli vsak kompromis s sovražnikom in njegovimi agenti oziroma se odrekli nameri, da se zasužnji naša ljubljena domovina ter se formirali v uporniške oddelke, da napadajo nemškega zavojevalca, kadar in kjer je to mogoče.

Ali, če želimo, da bo njihovo junaštvo in da bodo njihove žrtve čim plodovitejše je neobhodno potrebna edinost med nami, ki smo se posvetili svetim nalogam osvobojenja.

Obračam se zaradi tega vsem mojim narodom, naj se odrečejo vseh razlik in naj odlože vsa notranja politična vprašanja na dobo po izvršenem osvobojenju naše domovine, ko bodo svobodni, da izpovedo svojo voljo glede notranje organizacije države, v kateri žele živeti v bodoče.

V tej točki kakor tudi v vseh ostalih, sem v službi svojega naroda. Da bi nihče ne mogel podvomiti v iskrenost mojih želja in upanj, sem odločen sestaviti novo vlado, ki bo v okviru možnosti popolnoma ščitila pravice in interese vseh mojih narodov in se žrtvovala — ne glede na politična vprašanja — najvišjemu cilju: sodelovati z vsemi tistimi v domovini, ki se aktivno upirajo sovražniku.

Dr. Ivanu Šubašiću sem zaupal predsedstvo nove vlade. Svojo nalogo pa lahko popolnoma izpolni samo s sodelovanjem, s pomočjo in s podporo vseh borbenih elementov Jugoslavije.

Zaradi tega sem naročil dr.Šubašiću naj stopi v stik z vsemi elementi, predno bo definitivno sestavil vlado.

Naj bodo naše politične težnje kakršne koli in naj bodo naša upanja, ki jih gojimo glede bodočnosti naše domovine taka ali drugačna, predvsem smo vsi Jugoslovani in naša prva dolžnost velja domovini in njeni osvoboditvi.

Tej plemeniti stvari se posvečam ves in z menoj tudi moja vlada."

Poslanica kralja Petra II. kaže štiri odločilne značilnosti:

1. Popolno priznanje N.O.V. kot edine vojskujoče se sile v Jugoslaviji.

2. Javna obsodba kvistlingov.

3. Živa potreba po edinstvi vseh borbenih sil Jugoslavije.

4. Jamstvo, da bo narodu po vojni na prosto dano, da se suvereno izreče o notranji ureditvi Jugoslavije po vojni.

5. Končna in definitivna odprava diktature jugo-

slovanske vlade v tujini in uvedba enakopravnosti za vse državne narode Jugoslavije. Odprava velesrbske hegemonije in popolni prelom z nesposobno strankarsko-politično navlačo protekcionistične miselnosti nesposobnih strankarskih predstavnikov v tujini.

6. Ukinitev monopola klikarskega kraljevega okolja in prepustitev akcije manj strankarsko zagrozenim politikom in ljudem, ki jim je Jugoslavija prva, strankarski interesi pa drugovrstni cilj.

7. Nova jugoslovanska vlada naj bi poskušala biti posrednik med vsemi borbenimi silami Jugoslavije, to se pravi, da bi morala aktivno sodelovati z N.O.V. in maršalom Titom kot vrhovnim poveljnikom vseh borbenih sil Jugoslavije.

8. Jugoslavija je po tej deklaraciji zopet najvišji in edini cilj in jugoslovanski kralj se odločno izjavlja za Jugoslovana in rodoljuba.

Kraljeva deklaracija je vsekakor važen memento v zgodovini jugoslovanske bodočnosti. Prišla je sicer zelo, zelo kasno, vendar je mogoče, da le ne prekasno. Kako bo nova vlada sestavljena, je vprašanje politične modrosti in vprašanje tudi drugih okoliščin. Odprto je tudi še vprašanje, kakšno stališče bo zavzela dejanska in stvarna vlada v domovini nasproti novemu, spremenjenemu notranjepolitičnemu položaju. Vse to uganiti od tu, je skoro nemogoče, bližnja prihodnost pa nam bo vsa ta vprašanja gotovo razkrila.

MARŠAL TITO JE ZAUKAZAL

SPLOŠNO OFENZIVO

London, 1.junija (AFI). Maršal Tito je zaukazal Narodno osvobodilni vojski Jugoslavije, da takoj prične s splošno ofenzivo na vseh odsekih bojišča. Radio Svobodna Jugoslavija je o tem povelju javil tole:

"V trenutku končnega udara, ki se pripravlja nemškimi fašistovskim zavojevalcem, poskušajo Nemci v Jugoslaviji dvigniti moralo s pomočjo kvistlingov. Zaradi tega so vse enote Narodno osvobodilne vojske Jugoslavije in enote partizanskih oddelkov prejele ukaz, da takoj z vsemi silami napadejo vse nemške garnizije in utrjene postojanke sovražnika."

Radio svobodna Jugoslavija poroča nadalje, da so oddelki Narodno osvobodilne vojske osvobodili neko važno nemško oporišče v Dalmaciji in da napredujejo v smeri Sinja, ki leži okrog 30 kilometrov severno od Splita.

V Sloveniji so enote Narodno osvobodilne vojske vdrle v Šoštanj in obkolile nemško posadko, ki je štela 500 častnikov in vojakov. Sovražnik je poskušal predreti obkolitev, ali so ga oddelki N.O.V. v tej nameri preprečili in mu prizadejali težke izgube. Ravno tako so drugi slovenski bojevniki vdrli v rudnik Velenje in zažgali rudarske naprave, ki so gorele dva dni. Na progi Celje-Dravograd so oddelki N.O.V. porušili železniško progo med Šmartinom in Slav. Gradcem.